

Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περιόδους Κρίσης

Πρόγραμμα Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας

Δίκτυο Κ.Α.Π.Α.
Ιωάννινα 2010

Διεθνές Γραφείο Εργασίας

Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περιόδους Κρίσης

Johnston Birchall¹ και Lou Hammond Ketilson²

---

¹ Ο Johnston Birchall είναι καθηγητής της Κοινωνικής Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο Stirling, της Σκωτίας

² Η Lou Hammond Ketilson είναι Διευθύντρια του Κέντρου Συνεταιριστικών Σπουδών, του Πανεπιστημίου του Saskatchewan στον Καναδά. Θα ήθελε να αναγνωρίσει την συμβολή του βοηθού Dwayne Pattison για της

Η πρωτότυπη έκδοση αυτής της εργασίας δημοσιεύτηκε από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, υπό τον τίτλο «Resilience of the cooperative business model in times of crisis».

Μετάφραση και αναπαραγωγή κατόπιν αδείας
Πνευματικά δικαιώματα © 2009 Διεθνές Γραφείο Εργασίας
Ελληνικά πνευματικά δικαιώματα μετάφρασης © 2010
Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Περιφερειακής Ανάπτυξης (Δίκτυο Κ.Α.Π.Α.)

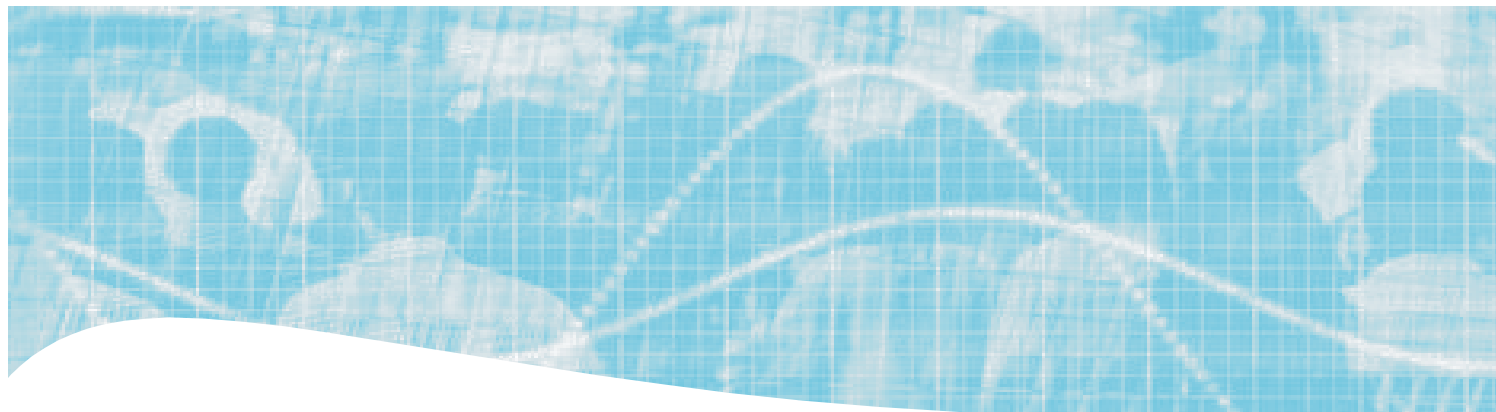
Στοιχεία επικοινωνίας στην ιστοσελίδα www.diktio-kapa.dos.gr
Επιμέλεια κειμένου Δρ. Γκορίτσας Θανάσης

Οι χρησιμοποιούμενοι προσδιορισμοί στις εκδόσεις του ILO, οι οποίοι είναι σύμφωνοι με την πρακτική των Ηνωμένων Εθνών, και η παρουσίαση της ύλης σε αυτές δεν υποδηλώνει την διατύπωση οποιασδήποτε άποψης απολύτως εκ' μέρους του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας σχετικά με το νομικό καθεστώς της κάθε χώρας, περιοχής ή επικράτειας ή των αρχών της, ή για την οριοθέτηση των συνόρων τους.

Η ευθύνη για τις διατυπωμένες απόψεις σε μελέτες και άλλα γραπτά κείμενα βαρύνουν αποκλειστικά τους δημιουργούς τους, και η δημοσίευσή τους δεν συνιστά επικύρωση των απόψεων που διατυπώνονται σε αυτά από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας.

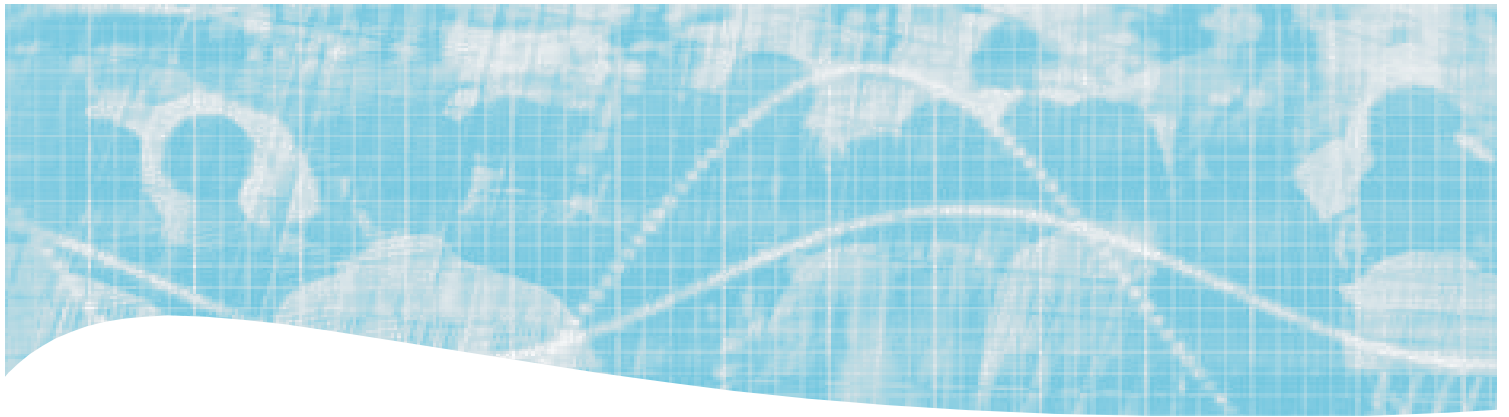
Αναφορές σε ονόματα επιχειρήσεων και εμπορικών προϊόντων και εργασιών δεν υποδηλώνει ότι υποστηρίζονται από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, καθώς και κάθε παράλειψη να αναφερθεί μια συγκεκριμένη επιχείρηση, εμπορικό προϊόν ή εργασία δεν σημαίνει αποδοκιμασία.

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή της ελληνικής έκδοσης	2
Περίληψη.....	4
Εισαγωγή.....	5
1. Οι Συνεταιρισμοί ευδοκούν σε περιόδους κρίσης	7
1.1 Συνεταιρισμοί που ανήκουν σε Εργαζόμενους.....	9
1.2 Οι συνεταιρισμοί πετυχαίνουν μόνο σε περιόδους κρίσης ή και σε περιόδους κρίσης;	10
2. Για ποιο λόγο οι συνεταιρισμοί είναι φερέγγυοι σε περιόδους κρίσης;	12
2.1 Το συνεταιριστικό μοντέλο επιχείρησης	12
2.2 Οι συνεταιριστικές επιδόσεις μέσα στην κρίση	15
3. Πώς οι συνεταιριστικές τράπεζες και οι πιστωτικές ενώσεις ευημερούν στην τρέχουσα κρίση;.....	17
3.1 Αύξηση των περιουσιακών στοιχείων και των καταθέσεων	19
3.2 Η σημασία των συνεταιριστικών τραπεζών και των αποταμιευτικών συνεταιρισμών στην οικονομική ενσωμάτωση.....	27
3.3 Η σημασία των συνεταιρισμών στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την αξιοπρεπή εργασία	30
3.4 Η πολιτική ανταπόκριση	34
3.5 Πώς το ILO μπορεί να βοηθήσει στην επιλογή της προώθησης των συνεταιρισμών για την αντιμετώπιση της κρίσης και την ανάκαμψη;	37

Εισαγωγή της ελληνικής έκδοσης

Η ελληνική μετάφραση της έκθεσης του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ILO) «Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περιόδους Κρίσης- Απαντήσεις για την Παγκόσμια Οικονομική Κρίση», παρουσιάζεται σε μια στιγμή που όλη η Υφήλιος συνταράσσεται από μια ακόμη κρίση του επενδυτικού οικονομικού μοντέλου. Μια κρίση που αρχίσαμε να την βιώνουμε με πολύ μεγαλύτερη ένταση και στην πατρίδα μας αντικρίζοντας τις άμεσες κοινωνικές συνέπειές της.

Πιστεύοντας στην δυνατότητα του συνεταιριστικού οικονομικού μοντέλου να βγάλει τον τόπο μας από αυτή την κρίση, αλλά και ότι μπορεί να προσφέρει κοινωνική ευημερία, ποιότητα ζωής και πιο ανθρώπινες σχέσεις, ευελπιστούμε η μετάφραση αυτής της εργασίας, να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση, και να φτάσει σε όλους τους συμπολίτες μας αλλά και στους αρμόδιους φορείς.

Τις 18 Δεκεμβρίου του 2009 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στην 64η Σύνοδο της, με το ψήφισμα 64/136 ανακήρυξε το 2012 ως «Έτος των Συνεταιρισμών», υιοθετώντας την πρόταση-έκθεση του Γενικού Γραμματέα της με τίτλο «Οι συνεταιρισμοί στην κοινωνική ανάπτυξη». Η έκθεση του Γ.Γ. βασίστηκε στην παρούσα έκθεση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας που ακολουθεί.

Η αποδοχή της Διεθνούς Κοινότητας δεν ήρθε τυχαία, υπήρξε αποτέλεσμα σκληρής πολυετής δουλειάς και συνεργασίας του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ILO) με το Παγκόσμιο Συνεταιριστικό Κίνημα των 800.000.000 μελών που φέτος στις 4 Ιουλίου γιόρτασε την Παγκόσμια Ημέρα Συνεταιρισμών κάτω από το σύνθημα «Καθοδηγώντας την παγκόσμια ανάκαμψη μέσω των συνεταιρισμών».

Πράγματι, σύμφωνα με την έκθεση του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας που ακολουθεί, σήμερα σε καιρούς κρίσης, οι επιχειρήσεις του συνεταιριστικού κινήματος ευημερούν και αυξάνουν τον κύκλο εργασιών τους, επιφέροντας ευεργετικά κοινωνικά οφέλη σύμφωνα με τον διπλό ρόλο που διαδραματίζουν, κοινωνικό και επιχειρηματικό.

Η έκθεση υπενθυμίζει στην Παγκόσμια Κοινότητα τις λύσεις που προσέφερε το συνεταιριστικό κίνημα σε παλαιότερες κρίσεις, διατρέχοντας την σχεδόν 150 χρόνων ιστορία του. Ενημερώνει συνοπτικά αλλά περιεκτικά για τον διαφορετικό τρόπο λειτουργίας του

σύμφωνα με τις παγκόσμιες συνεταιριστικές αρχές οι οποίες οδηγούν στην κατάκτηση πανανθρώπινων ηθικών αξιών. Αναδεικνύει την ικανότητα των συνεταιρισμών να δημιουργούν και να συντηρούν θέσεις εργασίας σε μεγαλύτερο βαθμό από αλλά οικονομικά συστήματα και για τους αναφερόμενους λόγους παροτρύνει τις Κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο να προωθήσουν την ανάπτυξη αυτού του κοινωνικοοικονομικού μοντέλου.

Τι θα μπορούσε να κάνει το συνεταιριστικό μοντέλο για τον τόπο μας

Σε εποχές που οι συνήθεις αποδοχές δεν επαρκούν για να καλύψουν τις καθημερινές ανάγκες, η πτώση των τιμών σε ανελαστικές δαπάνες όπως τα βασικά είδη διατροφής και πρώτης ανάγκης, θα μπορούσε να γίνει εφικτή με την δημιουργία συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

Ως παράδειγμα με την δημιουργία ενός καταναλωτικού συνεταιρισμού στον τόπο μας, όπως σε κάθε «γνήσιο» συνεταιρισμό, τα μέλη του θα διέθεταν τριπλή ιδιότητα σε αυτό τον σχηματισμό ως ιδιοκτήτες, ελεγκτές και πελάτες του. Η επιστροφή του 70% του πλεονάσματος του καταναλωτικού συνεταιρισμού στα μέλη του, αναλογικά με τις αγορές τους, έχει ως αποτέλεσμα τα προϊόντα εν' τέλει να έχουν αγοραστεί στο κόστος τους, με την συνεισφορά όμως ενός 30% στο κοινό πλεόνασμα για την ικανοποίηση κοινών αναγκών, δίχως κανένα κέρδος επενδυτών. Σε ένα καταναλωτικό συνεταιρισμό για τα κεφάλαια εκκίνησης πολλά μέλη συνεισφέρουν από λίγα χρήματα αντί λίγοι επενδυτές να συνεισφέρουν πολλά.

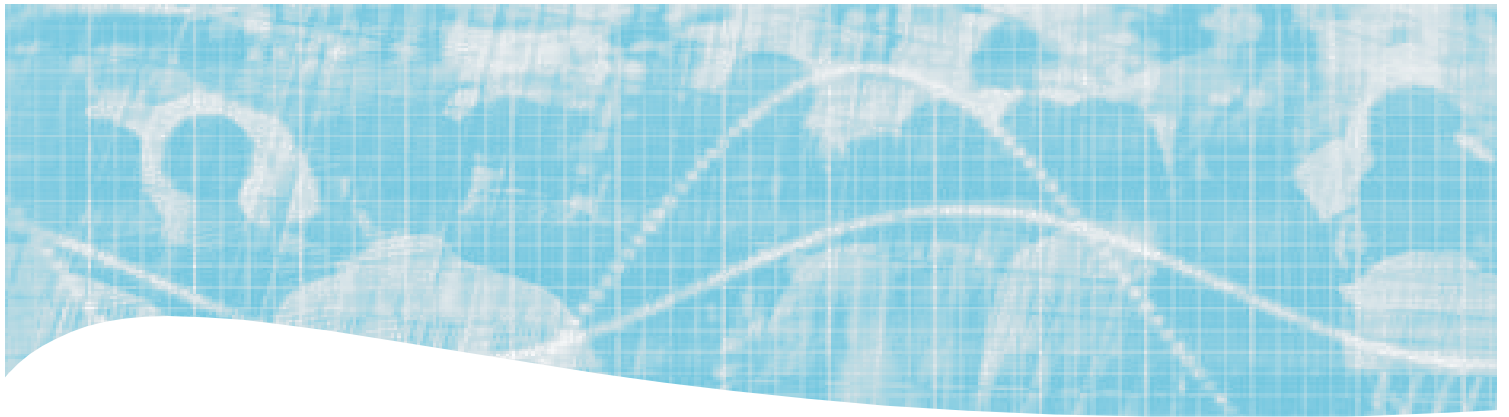
Έτσι οι τιμές μπορούν να πέσουν, η αγοραστική δύναμη να μεγαλώσει, χρήματα αντί να καταλήξουν σε επενδυτές να πηγαινούν στην χρηματοδότηση νέων θέσεων εργασίας. Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί ως επιχειρήσεις διπλού σκοπού, οικονομικού και κοινωνικού, ευεργετούν διπλά τα μέλη τους, γιατί εκτός από τα φτηνά τρόφιμα και ήδη πρώτης ανάγκης που προσφέρουν, το υπόλοιπο 30% του πλεονάσματος το οποίο είναι κοινής ιδιοκτησίας, αφιερώνεται σε κοινές ανάγκες, για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών και κοινωφελών υπηρεσιών.

Μήπως η υπόλοιπη Ευρώπη έτσι εξασφαλίζει χαμηλότερες τιμές τροφίμων, λειτουργώντας οι συνεταιρισμοί ως κυματοθραύστες στην άνοδο των τιμών, αναγκάζοντας και τους ιδιώτες να συνειστούν στην πολιτική πωλήσεων, προσφέροντας ένα πρόσθετο σταθεροποιητικό σύστημα στην Αγορά;

Μήπως αυτή η συνεταιριστική μέθοδο που περιγράψαμε για τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς εφαρμόζεται και σε άλλες υπηρεσίες με τα ίδια ευεργετικά αποτελέσματα, όπως την προσφορά ηλεκτρικού ρεύματος, του δικτύου τηλεφωνίας, των δανείων και αποταμίευσης, την απόκτηση οικίας, και ακόμη την εργασία, την βιομηχανική παραγωγή;

Στην έκθεση που ακολουθεί βρίσκονται μερικές απαντήσεις για το τι συμβαίνει στην Ευρώπη των 160.000.000 ενταγμένων μελών σε συνεταιρισμούς (25.000.000 σε καταναλωτικούς) και στην Υφήλιο των 800.000.000 μελών, από την πιο αρμόδια Οργάνωση Παγκοσμίως, το Διεθνές Γραφείο Εργασίας.

Μη κερδοσκοπικό Δίκτυο
Κοινωνικής Αλληλεγγύης
& Περιφερειακής Ανάπτυξης

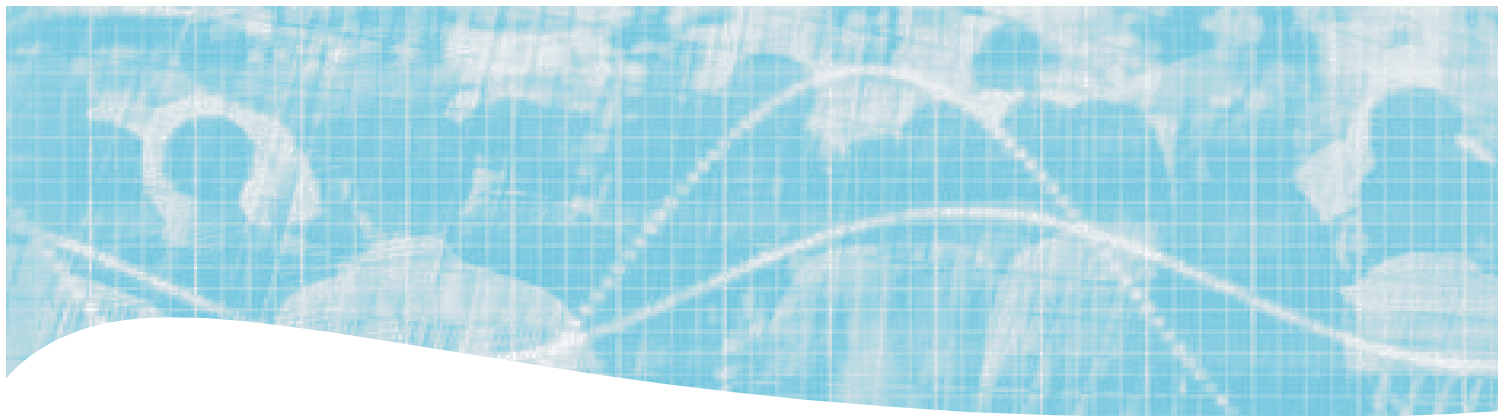
Περίληψη

Η χρηματιστηριακή και η επακόλουθη οικονομική κρίση είχε αρνητικές επιπτώσεις για την πλειοψηφία των επιχειρήσεων, ωστόσο οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο παρουσιάζουν ανθεκτικότητα σε αυτήν την κρίση. Οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί παραμένουν οικονομικά εύρωστοι, οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί αναφέρουν αύξηση του κύκλου εργασιών, οι συνεταιρισμοί εργαζομένων βλέπουν την ανάπτυξη δεδομένου ότι οι άνθρωποι επιλέγουν την συνεταιριστική μορφή επιχείρησης ως αυτή που ανταποκρίνεται στην νέα οικονομική πραγματικότητα.

Γιατί αυτή η μορφή της επιχείρησης αποδεικνύεται τόσο ανθεκτική;

Η έκθεση αυτή θα παρέχει ιστορικά στοιχεία και σύγχρονα εμπειρικά παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι το μοντέλο των συνεταιριστικών επιχειρήσεων επιβιώνει στην κρίση, αλλά το πιο σημαντικό, ότι είναι μια βιώσιμη μορφή επιχείρησης που είναι σε θέση να αντέξει τις κρίσεις διατηρώντας τους πόρους διαβίωσης των κοινοτήτων στις οποίες δραστηριοποιείται. Πρόκειται επίσης να προτείνει τρόπους με τους οποίους το ILO μπορεί να ενισχύσει τη δραστηριότητά της στην προώθηση των συνεταιρισμών, ως μέσο για την αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης και την αποτροπή μελλοντικών κρίσεων.

Εισαγωγή

Η πρόσφατη μαζική δημόσια οικονομική υποστήριξη, για την διάσωση των τραπεζών που ανήκουν σε επενδυτές από τις οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν, έχει τονίσει τις αρετές του συνεταιριστικού τραπεζικού συστήματος που ανήκει στους πελάτες του, το οποίο είναι περισσότερο επιφυλακτικό απέναντι στους κινδύνους και δεν οδηγείται από την απαίτηση να δημιουργηθούν κέρδη για τους επενδυτές και έκτακτα επιδόματα (bonuses) για τους διαχειριστές. Τα ταμειυτήρια και οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί, γνωστοί επίσης και ως πιστωτικές ενώσεις ή SACCOs, οικοδομώντας κοινωνικές και συνεταιριστικές τράπεζες σε όλο τον κόσμο αναφέρουν ότι εξακολουθούν να είναι οικονομικά υγιείς, και ότι πελάτες συρρέουν μαζικά στις τράπεζές τους επειδή είναι πολύ αξιόπιστες. Το σημείο αυτό είναι πολύ σημαντικό, διότι ο συνεταιριστικός τραπεζικός τομέας είναι εξαιρετικά μεγάλος. Το Παγκόσμιο Συμβούλιο της Πιστωτικής Ένωσης (World Council of Credit Unions) έχει 49.000 πιστωτικές ενώσεις ως μέλη του, με 177 εκατομμύρια άτομα μέλη σε 96 χώρες. Η Διεθνής Ένωση Raiffeisen υπολογίζει ότι 900.000 συνεταιρισμοί με περίπου 500 εκατομμύρια μέλη σε περισσότερες από 100 χώρες εργάζονται σύμφωνα με τις συνεταιριστικές αρχές σε τράπεζες που έλκουν την καταγωγή τους από τον Friedrich Raiffeisen στην Γερμανία. Μόνο στην Ευρώπη, υπάρχουν 4.200 τοπικές συνεταιριστικές τράπεζες, με περίπου 60.000 υποκαταστήματα και μερίδιο αγοράς 20%. Οι τράπεζες εξυπηρετούν 45 εκατομμύρια μέλη και 159 εκατομμύρια πελάτες.³ Ορισμένες από τις μεγαλύτερες τράπεζες στον κόσμο είναι συνεταιριστικές: η Rabobank, για παράδειγμα, που έχει ως μέλη της το 50% των Ολλανδών πολιτών, είναι η μεγαλύτερη γεωργική τράπεζα στον κόσμο, και έχει βαθμολογηθεί ως η τρίτη ασφαλέστερη τράπεζα στον κόσμο.⁴ Η βασική ιδέα των συνεταιριστικών τραπεζών είναι πολύ απλή. Ως μέλη τους περιλαμβάνονται τόσο οι αποταμιευτές όσο και οι δανειολήπτες, που

³ DeVries, B (2009) European Cooperative Banks in financial and economic turmoil, Paper for the UN Expert Group Meeting on Cooperatives, April, New York

⁴ By Global Finance Magazine. It is also the only privately-owned bank with the highest possible credit ratings (see OCDC, 2007)

χρησιμοποιούν το συνεταιρισμό ανακυκλώνοντας τα χρήματα από εκείνους οι οποίοι τα διαθέτουν σε εκείνους οι οποίοι τα έχουν ανάγκη, χωρίς να λαμβάνει κανείς άλλος εκτός από αυτούς κέρδος με καθορισμένα επιτόκια, ούτως ώστε το σύστημα να λειτουργεί προς το συμφέρον όλων αυτών.

Η παρούσα έκθεση αρχίζει με την παροχή ιστορικών στοιχείων για τους συνεταιρισμούς που δείχνουν ότι λειτουργούν καλά στις κρίσεις. Αυτό θέτει μια εύλογη γενίκευση ότι θα συνεχίσουν να λειτουργούν καλά και στην τρέχουσα κρίση.

Η έκθεση εξετάζει αυτήν την γενίκευση παρέχοντας θεωρητικά επιχειρήματα και εμπειρικά στοιχεία υπέρ και εναντίον αυτής. Αποτελείται από δύο μέρη.

Στο πρώτο μέρος, διερευνάται ο ισχυρισμός ότι οι συνεταιριστικές τράπεζες, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί ανταπεξέρχονται καλύτερα στην τραπεζική κρίση και την οικονομική ύφεση σε σχέση με τις τράπεζες που ανήκουν σε επενδυτές. Παρουσιάζονται επιχειρήματα για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των τραπεζών που είναι «ιδιοκτησίας των μελών» και εξετάζονται τα αποδεικτικά στοιχεία. Διαπιστώνεται ότι, μέχρι σήμερα, οι συνεταιρισμοί κατέχουν μια ασυνήθιστα ισχυρή θέση, δεν έχουν πληγεί πολύ από την τραπεζική κρίση και αναπτύσσονται ταχύτατα, καθώς οι πελάτες διακόπτουν τις συναλλαγές τους με τις αναξιόπιστες τράπεζες ιδιοκτησίας των επενδυτών θεωρώντας

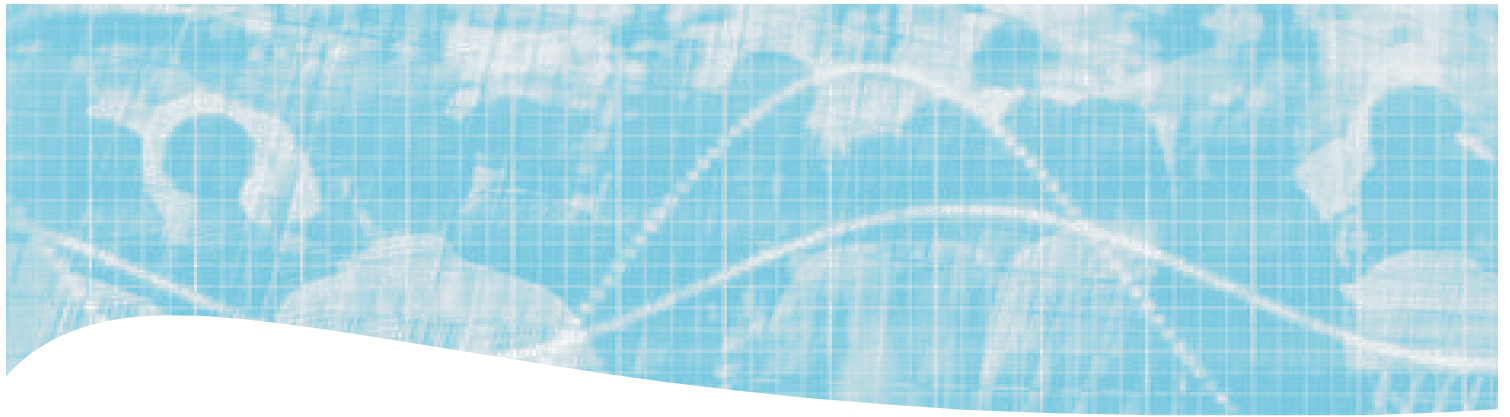
© ILO/M. Crozet

άλλου είδους επιχειρήσεις (τους συνεταιρισμούς), ως περισσότερο ικανές στην διαχείριση του κίνδυνου και πιο αξιόπιστες.

Στο δεύτερο μέρος της έκθεσης λαμβάνονται υπ' όψη δύο σημαντικές πολιτικές επιδιώξεις - την οικονομική ένταξη και την δημιουργία θέσεων απασχόλησης, παρουσιάζοντας αποδεικτικά στοιχεία για τη σημασία των συνεταιρισμών για

την επίτευξή τους σε αυτή τη στιγμή της οικονομικής ύφεσης.

Τέλος, η έκθεση εξετάζει τις πολιτικές επιπτώσεις των ευρημάτων αυτών για τις κυβερνήσεις και τις τραπεζικές ρυθμίσεις καθώς και τι μπορεί να κάνει το ILO όσον αφορά την προώθηση των συνεταιρισμών.

1. Οι Συνεταιρισμοί ευδοκιμούν σε περιόδους κρίσης

Κατά τη διάρκεια μιας γεωργικής κρίσης στη δεκαετία του 1860 στη Γερμανία, ένας κοινωνικός μεταρρυθμιστής, ο Friedrich Raiffeisen, αφού βοήθησε σε μια έκτακτη επισιτιστική κρίση τους πεινασμένους αγρότες και τις οικογένειές τους, στην συνέχεια συνειδητοποίησε ότι αυτό που πραγματικά χρειάζονται, ήταν η πίστωση για να βοηθηθούν να εκσυγχρονίσουν τις μεθόδους τους και να αποκτήσουν πρόσβαση σε αγορές για τα προϊόντα τους. Σχεδίασε έναν νέο τύπο αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών ο οποίος έγινε αποδεκτός με ενθουσιασμό από τους αγρότες. Η ιδέα της αγροτικής συνεταιριστικής τράπεζας εξαπλώθηκε σε όλη την ηπειρωτική Ευρώπη, και οδήγησε στην δημιουργία προμηθευτικών και εμπορικών συνεταιρισμών. Συγχρόνως βοήθησε στην ανάπτυξη της σύγχρονης γεωργικής οικονομίας. Την ίδια χρονική περίοδο, ένας άλλος κοινωνικός μεταρρυθμιστής, ο Schultze-Delitsch, επινόησε ένα παρόμοιο τύπο συνεταιριστικής τράπεζας για τους κατοίκους των πόλεων, προωθώντας την παροχή πιστώσεων σε τεχνίτες και μικρές επιχειρήσεις, διευκολύνοντας τους ανθρώπους να επιβιώσουν στις ραγδαίες οικονομικές αλλαγές και τις συχνές κρίσεις που συνόδευσαν τη βιομηχανική επανάσταση. Ομοίως, στις Ηνωμένες Πολιτείες, κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης του 1930, μια συνεταιριστική τράπεζα δημιουργήθηκε με την υποστήριξη της κυβέρνησης στο πλαίσιο του New Deal (Νέας Συμφωνίας), για να παρέχει ζωτικής σημασίας αγροτικές πιστώσεις. Εκείνη την στιγμή, η Ομοσπονδιακή Πιστωτική Ένωση (Federal Credit Union) δημιουργήθηκε «για να εξασφαλίσει, στις δημιουργούμενες πιστωτικές ενώσεις, πιστώσεις για την διάθεσή τους σε "πολίτες με λιγοστούς πόρους"», και είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι η πράξη αυτή «αποσκοπεί στην σταθεροποίηση ενός αποσταθεροποιημένου παγκόσμιου οικονομικού συστήματος».⁵

---

⁵ Meyer, M. (2008). Does Capitalism Need Cooperation? Cooperative Business Journal November/December p4

Επίσης, στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης, άρχισαν να σχηματίζονται αγροτικοί συνεταιρισμοί σε μεγάλους αριθμούς. Οι Προμηθευτικοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί αύξησαν τις προμήθειές τους από 76 εκατομμύρια δολάρια το 1924 σε 250 εκατομμύρια δολάρια το 1934 και εξαπλώθηκαν σε όλα τα μέρη των ΗΠΑ. Ήταν αυτή η χρονική περίοδο όπου ο Land O' Lakes αναδείχθηκε σε σημαντικό περιφερειακό γαλακτοκομικό συνεταιρισμό. Επίσης, υπήρξε μια ραγδαία ανάπτυξη στον εφοδιασμό συνεταιριστικού πετρελαίου για τους γεωργούς. Μέχρι το 1935 υπήρχαν περίπου 2.000 από αυτούς και προμήθευαν προϊόντα αξίας 40 εκατ. δολαρίων. Υπήρξε κυβερνητική υποστήριξη με τη μορφή πιστώσεων, αλλά οι αγρότες είχαν ενθαρρυνθεί να αναλάβουν τον έλεγχο των δικών τους συνεταιριστικών τραπεζών. Μέχρι το 1935 υπήρχαν 10.500 συνεταιρισμοί γεωργών με 3.66 εκατομμύρια μέλη.⁶

Αντίστοιχα, στη Σουηδία, μετά την κατάρρευση των τιμών του 1930, αντί οι συνεταιρισμοί να περιμένουν πως θα πορευτούν οι κρατικές επιτροπές εμπορίου, οι συνεταιριστικές ομοσπονδίες πήραν τον έλεγχο της αγροτικής πίστωσης, των γαλακτοκομείων, της δασοκομίας, των αυγών, του κρέατος και των φρούτων, υπό την ηγεσία μιας ισχυρής Εθνικής Ένωσης Αγροτών της Σουηδίας.

© ILO/M. Crozet

Σε μια πιο πρόσφατη πτώση των γεωργικών τιμών στις ΗΠΑ και τον Καναδά, ένα νέο είδος συνεταιρισμού επινοήθηκε για την αντιστοίχιση των μεριδίων κυριότητας των γεωργών με τα δικαιώματα παράδοσης, έτσι ώστε να επιτρέπεται στους αγρότες να έχουν πρόσβαση μέχρι την επεξεργασία των τροφίμων. Υπάρχουν περίπου 200 από αυτούς τους συνεταιρισμούς «νέας γενιάς», όπου έχουν αυξήσει εντυπωσιακά τα εισοδήματα των αγροτών και αναζωογονήσει τις τοπικές οικονομίες της Βόρειας Ντακότα, της Μινεσότα και των γειτονικών Πολιτειών.⁷ Πιο πρόσφατα, η κρίση BSE (ή των τρελών αγελάδων) στον Καναδά έδωσε μεγάλη ώθη-

⁶ USDA Rural Development (1935) Cooperatives help farmers survive the great depression, accessed April 2009 at www.rurdev.usda.gov

⁷ Merrett, C and Walzer, N (eds, 2001) A Cooperative Approach to Local Economic Development, Quorum Books

ση στους παραγωγούς βοείου κρέατος στην Alberta του Καναδά να δημιουργήσουν διάφορους συνεταιρισμούς παραγωγών στην επαρχία.⁸

Κατά τη διάρκεια του 1840 στη Βρετανία, σε μια εποχή απελπιστικής οικονομικής δυσπραγίας, άρχισαν να σχηματίζονται οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί λιανικής, από εργαζομένους στην κλωστοϋφαντουργία ως η μόνη εναλλακτική λύση στη μετανάστευση ή την λιμοκτονία. Από τότε ξεπέρασαν πολλές κρίσεις, συμπεριλαμβανομένων των δύο παγκοσμίων πολέμων και της Μεγάλης Ύφεσης, και κάθε φορά εξέρχονταν ισχυρότεροι και μέχρι το 1950 κατείχαν το 12% του λιανικού εμπορίου έχοντας ήδη δημιουργήσει παρόμοιους συνεταιριστικούς τομείς σε όλη την Ευρώπη.⁹ Η ικανότητά τους να επουλώνουν τις πληγές και να παρέχουν ένα δίκτυο διανομής το οποίο εγγυάται την προμήθεια τροφίμων, οδήγησε στη χρήση τους στην ανασυγκρότηση στη Γερμανία και την Ιαπωνία μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Πιο πρόσφατα, όταν κατέρρευσε η Σοβιετική Ένωση οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί γύρω από τη Μόσχα δεν επέζησαν απλώς στην οικονομική κρίση, αλλά αναδιοργανώθηκαν και άρχισαν να αναπτύσσονται και πάλι.¹⁰

Άλλες μορφές καταναλωτικών συνεταιρισμών που έχουν αποδείξει την αξία τους.

Κατά τη διάρκεια της κρίσης του 1930 οι συνεταιρισμοί ηλεκτρικής ενέργειας και τηλεπικοινωνιών βοήθησαν στον μετασχηματισμό της αγροτικής οικονομίας των ΗΠΑ. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 στην πόλη της Νέας Υόρκης ξεκίνησαν κατασχέσεις σε χιλιάδες ιδιοκτησίες νοικοκυριών για την αθέτηση καταβολής φόρων, και οι ιδιοκτήτες αντέδρασαν εγκαταλείποντας τα λαϊκά διαμερίσματα. Από την κρίση αυτή γεννήθηκε ένα συνεταιριστικό κίνημα κατοικίας που στέγασε επιτυχώς 27.000 οικογένειες. Σήμερα, η συνεταιριστική ιδιοκτησία είναι η πιο κοινή μορφή ιδιοκτησίας διαμερίσματος στην πόλη της Νέας Υόρκης.¹¹

1.1 Συνεταιρισμοί που ανήκουν σε Εργαζόμενους

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 και στις αρχές της δεκαετίας του 1980 στη Δυτική Ευρώπη, έλαβε χώρα μια θεμελιώδη αναδιάρθρωση της βιομηχανίας που οδήγησε στην μαζική ανεργία. Η αντίδραση πολλών εργαζομένων ήταν ένα κύμα εξαγορών μέσω συνεταιρισμών εργαζομένων που κατάφερε να διαχειριστεί και να ελαχιστοποιήσει τις απώλειες θέσεων εργασίας από τις βιομηχανικές αλλαγές. Ομοίως στην Αργεντινή το 2001, μετά από μια σοβαρή οικονομική κατάρρευση που οδήγησε χιλιάδες να πτωχεύσουν, οι εργαζόμενοι ανέλαβαν πάνω από 200 επιχειρήσεις, και με την υποστήριξη της κυβέρνησης, τις έθεσαν σε λειτουργία αυτοί οι ίδιοι (γνωστές ως «empresas recuperadas -ανακτημένες επιχειρή-

⁸ Canadian Cooperative Association (2005, Dec) Coops in Alberta Fact Sheet. Retrieved from: <http://www.coopscanada.coop/pdf/Sector/FactSheet/Alberta%20coops.pdf>

⁹ Birchall, J (1994) Coop: the People's Business, Manchester University Press

¹⁰ Birchall (2003) Rediscovering the Cooperative Advantage, Geneva: ILO p55-57

¹¹ Coldwell Banker. Understanding Cooperatives and Condominiums

σεις»¹². Η σοβαρή εμπειρία της ύφεσης στη Φινλανδία στις αρχές της δεκαετίας του 1990, μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, οδήγησε εν' μέρει να ανέλθει η ανεργία πάνω από το 20%. Η απάντηση ήταν ένα «νέο κύμα» προώθησης και υποστήριξης των συνεταιρισμών εργαζομένων από το Υπουργείο Εργασίας και το Φινλανδικό Συνεταιριστικό Κίνημα το οποίο οδήγησε στην σχεδίαση πάνω από 1.200 συνεταιρισμών εργασίας, επιτρέποντας να επιστρέψουν οι άνεργοι άνθρωποι στην εργασία.¹³

1.2 Οι συνεταιρισμοί πετυχαίνουν μόνο σε περιόδους κρίσης ή και σε περιόδους κρίσης;

Μήπως αυτό σημαίνει ότι οι συνεταιρισμοί επιτυγχάνουν μόνο σε καιρούς οικονομικής κρίσης; Είναι ένας τύπος επιχείρησης που στρέφονται οι άνθρωποι μόνο όταν τις έχουν ανάγκη, για να επιστρέψουν στο κυρίαρχο μοντέλο ιδιοκτησίας του επενδυτή όταν η κρίση τελειώσει;

Δεν υπάρχουν αποδείξεις για αυτό. Στην πραγματικότητα, αυτό που τους βοηθά να ξεπερνάνε μια κρίση είναι η συσσώρευση ισχύος που χτίζεται στις καλές εποχές. Η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία (ICA) υπολόγισε το 2004 - τέσσερα χρόνια πριν από την τραπεζική κρίση - ότι οι 300 κορυφαίοι συνεταιρισμοί του κόσμου είχαν ως κύκλο εργασιών το ίδιο περίπου με το ΑΕΠ του Καναδά.¹⁴ Μια μελέτη για τους συνεταιρισμούς σε 11 χώρες της Αφρικής εκτιμά ότι περίπου το επτά τοις εκατό των Αφρικανών είναι μέλη συνεταιρισμών και ότι ακόμα και σε χώρες όπου οι συνεταιριστικές ενώσεις είχαν καταρρεύσει, όπως η Ουγκάντα και η Ρουάντα, τώρα οι αριθμοί ακολουθούν αυξητική τάση. Υπήρχαν μόνο 554 καταχωρημένοι συνεταιρισμοί στην Ουγκάντα το 1995, αλλά σήμερα είναι σχεδόν 7.500. Οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί αυξάνονται παντού.¹⁵

© ILO/M. Crozet

Είναι αλήθεια ότι σε ορισμένες χώρες όπως οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο οι αποαμοιβαιοποιήσεις κατά την προηγούμενη δεκαετία, υπήρξαν ένας ισχυρός καταστροφέας των συνεταιρισμών. Τα επιχειρήματα ήταν ότι οι συνεταιρισμοί και

¹² Howarth, M (2007) Worker cooperatives and the phenomenon of empresas recuperadas in Argentina, Manchester: Cooperative College

¹³ Birchall, J (2003) op cit P48-51

¹⁴ Δείτε www.ica.coop για το πλάνο Global 300

¹⁵ Develtere, P, Pollet, I and Wanyama, F (2008) Cooperating out of Poverty: the renaissance of the African cooperative movement, Geneva: ILO

τα αμοιβαία ταμεία ήταν ένας ξεπερασμένος τύπος επιχείρησης που δεν θα μπορούσε να παρέχει κίνητρα για την προσέλκυση των καλύτερων στελεχών, και δεν θα μπορούσε να αυξήσει αρκετά τα κεφάλαια για να ανταγωνιστεί στις διεθνείς αγορές. Τα επιχειρήματα αυτά επιστρέφουν και στοιχειώνουν τις αποαμοιβαιοποιημένες εταιρείες, πολλές εκ' των οποίων (για παράδειγμα, η Bradford & Bingley και η Northern Rock στο Ηνωμένο Βασίλειο) χρεοκόπησαν, η διαχείρισή τους απαξιώθηκε, και οι μετοχές τους είναι άνευ αξίας. Υπάρχει τώρα μια αντίθετη τάση. Ακριβώς όπως τη δεκαετία του 1930 πολλές εταιρείες ασφαλειών ζωής μετατρέπονταν σε αμοιβαίες προκειμένου να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των πελατών τους, κατά την τρέχουσα κρίση υπάρχουν τάσεις για την επαναμοιβαιοποίηση των οικοδομικών εταιρικών κοινωνιών του Ηνωμένου Βασιλείου με την μετατροπή τους σε τράπεζες, καθώς και την ενδεχόμενη αμοιβαιοποίηση ιδιωτικών τραπεζών, όπως ο Όμιλος Lloyds Banking και η RBS, που τώρα ανήκουν κατά το μεγαλύτερο μέρος στην κυβέρνηση.

Φυσικά, όπως και σε κάθε άλλο τύπο επιχείρησης, εάν ένας συνεταιρισμός δεν διαχειρίζεται σωστά ή έχει σοβαρές αδυναμίες στην επιχειρηματική στρατηγική του, μια ύφεση θα το αποκαλύψει και ο συνεταιρισμός μπορεί να αποτύχει.

© ILO/Lord

Το συνεταιριστικό μοντέλο παρέχει συγκριτικά πλεονεκτήματα, αλλά δεν είναι μια μαγική φόρμουλα για την επιτυχία. Ωστόσο, είναι ενδιαφέρον να δούμε πόσο ισχυρές ήταν οι επιδόσεις των συνεταιριστικών τραπεζών, των αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών και των πιστωτικών ενώσεων, κατά την τρέχουσα τραπεζική κρίση, και πόσο λίγη βοήθεια χρειάστηκαν

από τις κυβερνήσεις, σε αντίθεση με τους ανταγωνιστές τους (τράπεζες) που ανήκουν στους επενδυτές, οι οποίοι υποχρεώθηκαν για να διασωθούν να χρηματοδοτηθούν με συγκλονιστικά μεγάλα ποσά από το δημόσιο. Στις περιπτώσεις όπου οι συνεταιρισμοί και τα αμοιβαία ταμεία έχουν τέτοια προβλήματα, μπορούν να βασίζονται σε ομοσπονδιακούς φορείς που παρέχουν εγγυημένη χρηματοδότηση ή να εξασφαλίσουν την συγκώννευσή τους με άλλους (συνεταιρισμούς), ώστε να μην χάνονται τα περιουσιακά στοιχεία και να προστατεύονται τα μέλη τους.

Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι σε όλο τον κόσμο σχεδόν καμία συνεταιριστική τράπεζα ή πιστωτική ένωση δεν αναγκάστηκε να ζητήσει κυβερνητική βοήθεια. Γιατί το συνεταιριστικό μοντέλο αποδεικνύεται τόσο ισχυρό;

2. Για ποιο λόγο οι συνεταιρισμοί είναι φερέγγυοι σε περιόδους κρίσης;

2.1 Το συνεταιριστικό μοντέλο επιχείρησης

Οι συνεταιρισμοί είναι επιχειρήσεις ιδιοκτησίας των μελών τους. Ο απλούστερος τρόπος για να γίνει αυτό κατανοητό, είναι ότι συσσωρεύουν την αγοραστική δύναμη των ανθρώπων οι οποίοι από μόνοι τους μπορούν να επιτύχουν λίγα ή τίποτα, και με τον τρόπο αυτό παρέχουν τρόπους εξόδου από την φτώχεια και την ανέχεια.

© ILO/M. Crozet

Ο διεθνώς αναγνωρισμένος ορισμός των συνεταιρισμών που περιλαμβάνεται στις δύο κατευθυντήριες γραμμές, των Ηνωμένων Εθνών με στόχο τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών (2001) και την Σύσταση 193 του ILO (2002), όπως αυτός δηλώθηκε από το επίσημο όργανο εκπροσώπησης των συνεταιρισμών, την Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία (ICA) είναι:

Μια αυτόνομη ένωση ανθρώπων οι οποίοι ενώνονται εθελοντικά, προκειμένου να ανταποκριθούν στις κοινές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και τις προσδοκίες τους, μέσω μιας κοινά ιδιόκτητης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης.¹⁶

¹⁶ Δείτε την ιστοσελίδα της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας, www.ica.coop

Οι Συνεταιρισμοί επίσης καθοδηγούνται από επτά συνεταιριστικές αρχές: Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή, Δημοκρατικό έλεγχο μελών, Οικονομική συμμετοχή των μελών, Αυτονομία και ανεξαρτησία, Εκπαίδευση - κατάρτιση και πληροφόρηση, Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών, και Μέριμνα για την κοινότητα.

Οι πρώτες τέσσερις από αυτές είναι οι βασικές αρχές χωρίς τις οποίες οι συνεταιρισμοί θα έχαναν την ταυτότητά τους. Εγγυώνται τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα μέλη τους, είναι ιδιοκτήτες, ελέγχουν και ωφελούνται από την επιχείρηση. Η αρχή της εκπαίδευσης είναι μια δέσμευση για να καταστήσει τα μέλη αποτελεσματικά, και έτσι αποτελεί προϋπόθεση για τον δημοκρατικό έλεγχο, ενώ η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών είναι πραγματικά μια επιχειρηματική στρατηγική χωρίς την οποία οι συνεταιρισμοί θα παρέμεναν οικονομικά ευάλωτοι. Η τελευταία αρχή, η μέριμνα για την κοινότητα, αναγνωρίζει ότι, σε αντίθεση με τους επενδυτές, τα μέλη των συνεταιρισμών τείνουν επίσης να είναι μέλη της συγκεκριμένης κοινότητας. Συχνά, ένας από τους επιχειρηματικούς στόχους των συνεταιρισμών είναι ότι θα καλύψουν τις ανάγκες αυτής της ευρύτερης κοινότητας. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι συνεταιρισμοί έχουν «κοινωνική» (φιλανθρωπική) και όχι οικονομική μορφή, και ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο ως εργαλείο της ανάπτυξης. Είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ των βασικών στόχων του συνεταιρισμού, οι οποίοι είναι η κάλυψη των οικονομικών αναγκών των μελών, με άλλους στόχους που ακολουθούν, όπως η βελτίωση της διατροφής, η αύξηση των ικανοτήτων, αλλά και η συνολική επίδραση στην ευρύτερη κοινωνία όπως η επίτευξη χαμηλότερων ποσοστών θνησιμότητας ή τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης. Παραδόξως, για την επίτευξη αυτών των ευρύτερων στόχων οι κυβερνήσεις πρέπει να σέβονται την αυτονομία των συνεταιρισμών.

© ILO/M. Crozet

Η ποικιλομορφία των τύπων συνεταιρισμών μπορεί να προκαλέσει σύγχυση, ωστόσο υπάρχει ένας απλός τρόπος για την κατάταξή τους. Εκτός από τους επενδυτές των κεφαλαίων, υπάρχουν άλλοι τρεις κύριοι ενδιαφερόμενοι σε μια επιχείρηση: οι καταναλωτές της, οι παραγωγοί οι οποίοι προμηθεύουν πρώτες ύλες ή λαμβάνουν τα προϊόντα από την επιχείρηση, και οι υπάλληλοί της.

Σε ένα συνεταιρισμό, συνήθως ένα από αυτά τα ενδιαφερόμενα μέρη βρίσκεται στο επίκεντρο της επιχείρησης. Έτσι διαμορφώνονται τρεις κατηγορίες: οι συνεταιρισμοί των καταναλωτών, οι συνεταιρισμοί των παραγωγών και οι συνεταιρισμοί των εργαζομένων. Υπάρχει μια ενδιαφέρουσα σύνθεση. Οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί - συνεταιριστικές τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και πιστωτικές ενώσεις - συχνά έχουν στη σύνθεση των μελών τους ανθρώπους οι ο-

ποίοι είναι και οι καταναλωτές των προϊόντων τους αλλά και - δικαιωματικά - οι παραγωγοί τους. Έτσι, οι αγρότες και οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν να είναι μέλη, παράλληλα με μεμονωμένους ιδιώτες. Όσο τα συμφέροντα της κάθε ομάδας δεν έρχονται σε σύγκρουση, ο συνεταιρισμός συνεχίζει να λειτουργεί καλά.

Υπάρχουν δύο είδη συγκριτικών πλεονεκτημάτων των συνεταιρισμών: τα γενικά που προέρχονται από τη φύση των συνεταιρισμών, ως επιχειρήσεις που ανήκουν στα μέλη τους, και τα ιδιαίτερα που προέρχονται από τους συγκεκριμένους τύπους συνεταιρισμών.

Τα γενικά πλεονεκτήματα προκύπτουν από την ιδιότητα του μέλους. Οι συνεταιρισμοί ανήκουν αποκλειστικά στα μέλη τους, ελέγχονται από τα μέλη τους, και υπάρχουν για να παρέχουν οφέλη στα μέλη τους και όχι για το κέρδος και αυτό έχει αντίκτυπο στις επιχειρηματικές αποφάσεις. Όταν οι σκοποί της επιχείρησης ευθυγραμμίζονται με αυτούς των μελών οι οποίοι είναι τόσο οι επενδυτές όσο και οι καταναλωτές του συνεταιρισμού, τα αποτελέσματα είναι η αφοσίωση, η δέσμευση, η κοινή τεχνογνωσία, η συμμετοχή των μελών, που υποστηρίζονται από ισχυρά οικονομικά κίνητρα.¹⁷

Αυτά είναι τα καλά των αξιών που θα ήθελε οποιοσδήποτε επιχειρηματικός οργανισμός, αλλά οι επιχειρήσεις ιδιοκτησίας των επενδυτών μπορούν να το επιτύχουν αυτό μόνο μιμούμενες την ιδέα της ιδιότητας του μέλους. Τα γενικά μειονεκτήματα τους είναι η άλλη όψη της μη χρήσης των πλεονεκτημάτων. Όταν οι σκοποί της επιχείρησης δεν είναι ευθυγραμμισμένοι με εκείνους των μελών, ως αποτέλεσμα έρχεται η απάθεια ή ο κυνισμός, τα μέλη χάνουν το ενδιαφέρον τους και σταματούν να συμμετέχουν. Αυτό οδηγεί την διοίκηση να επιδιώκει τα δικά της συμφέροντα και ικανοποίηση και την ενίσχυση των ολιγαρχικών τάσεων μεταξύ του διοικητικού συμβουλίου.

© ILO/M. Crozet

Τα ιδιαίτερα πλεονεκτήματα των καταναλωτικών συνεταιρισμών είναι ότι παρέχουν στους ανθρώπους καταναλωτικά αγαθά στη χαμηλότερη δυνατή τιμή και εγγυημένα καλής αξίας, και έτσι ενισχύουν περισσότερο το εισόδημά τους. Οι συνεταιρισμοί παραγωγών δίνουν την δυνατότητα στους αυτοαπασχολούμενους και τις οικογενειακές επιχειρήσεις να αποκτήσουν τη μαζικότητα που χρειάζονται για να επιβιώσουν στην αγορά. Οι συνεταιρισμοί εργαζομένων παρέχουν στους ανθρώπους εισόδημα, αλλά επίσης είναι ένας τρόπος για να αποκτήσουν τον έ-

¹⁷ Shah, T (1996) Catalysing Cooperation: design of self-governing organisations, New Delhi: Sage

λεγχο επί των όρων υπό τους οποίους εργάζονται, παρέχοντας «αξιοπρεπή εργασία». Ωστόσο, τα πλεονεκτήματα αυτά δεν μπορούν πάντα να πραγματοποιηθούν. Πρέπει να λάβουμε υπόψη την έκταση της ικανότητας που έχουν οι συνεταιρισμοί να τα κατανοήσουν όλα αυτά καθώς και την ένταση του ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν. Από μια θεώρηση σχετικά με την εξέλιξή τους, βρίσκονται σε ανταγωνισμό με άλλους τύπους οργανισμών οι οποίοι κάνουν την ίδια δουλειά, και έχουν και αυτοί επίσης, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους.

2.2 Οι συνεταιριστικές επιδόσεις μέσα στην κρίση

Υπάρχουν δύο κρίσεις, η τραπεζική κρίση και η συνακόλουθη ύφεση.

Οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί μπορούν να συμβάλουν στην άμβλυνση των επιπτώσεων της τραπεζικής κρίσης. Το κάνουν αυτό με τη συνέχιση των συναλλαγών χωρίς να χρειάζονται την κυβερνητική χρηματοδότηση, αποδεικνύοντας ότι είναι ένας τομέας με περισσότερο έλεγχο των κινδύνων, και ότι υπάρχουν για να επικεντρώνονται στις ανάγκες των πελατών-μελών. Δείχνουν ότι υπάρχει μια εναλλακτική λύση κατά την τρέχουσα πολιτική της μεγαλύτερης δημόσιας ρυθμιστικής παρέμβασης στις ιδιωτικές τράπεζες, ενώ επίσης, σε πολλές χώρες, παρέχουν τραπεζικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες σε άτομα με χαμηλό εισόδημα τα οποία διαφορετικά δεν θα είχαν αυτήν την δυνατότητα.

© ILO/J. Maillard

Οι συνεταιρισμοί μπορούν να μειώσουν τις επιπτώσεις της ύφεσης από το γεγονός και μόνο ότι θα επιβιώσουν και θα συνεχίσουν να κάνουν δουλειές. Υπάρχουν αποδείξεις ότι οι συνεταιρισμοί σε όλους τους τομείς επιβιώνουν καλύτερα από ότι οι ανταγωνιστές τους. Το ποσοστό επιβίωσης των νέων επιχειρήσεων που ξεκινούν είναι καλύτερο, και η μακροβιότητα των συνεταιρισμών

είναι εντυπωσιακή. Μπορούν να χρησιμοποιούν τα κεφάλαια των μελών τους αντί να δανείζονται από τράπεζες, για να επεκτείνουν τις επιχειρήσεις, και να παρέχουν υπηρεσίες με περισσότερο έλεγχο κινδύνου στους καταναλωτές. Πιο συγκεκριμένα, οι συνεταιρισμοί εργαζομένων μπορούν να επικεντρώνονται στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης μέσω των συνεταιρισμών εργασίας, με τις εξαγορές και διασώσεις (επιχειρήσεων) που πραγματοποιούν οι εργαζόμενοι, οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί με την μείωση του κόστους των τροφίμων και άλλων ειδών

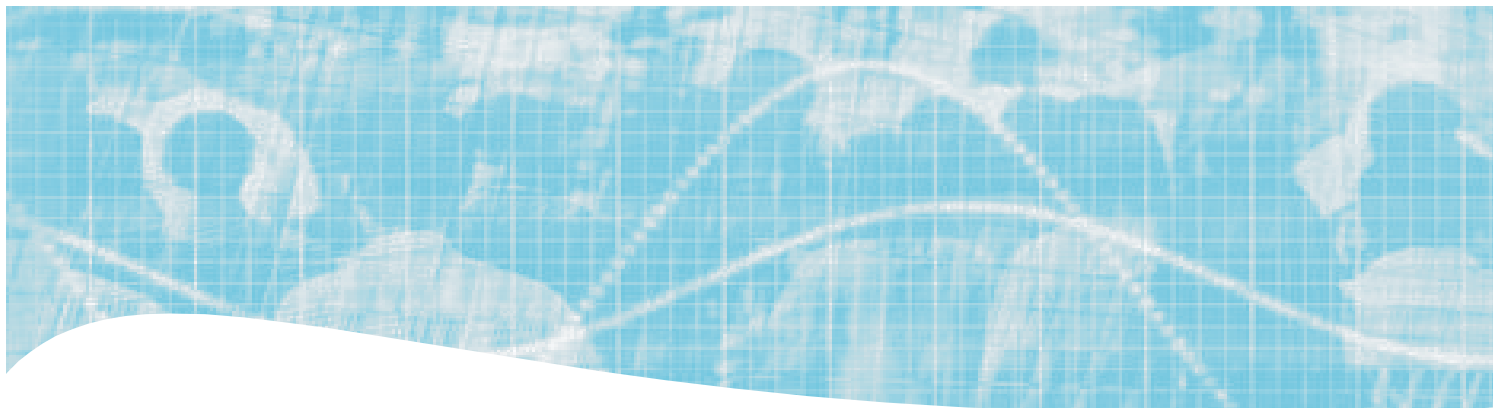
πρώτης ανάγκης, και οι συνεταιρισμοί παραγωγών με το να κάνουν τις επιχειρήσεις των μελών πιο παραγωγικές.¹⁸

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η ύφεση θα χτυπήσει σκληρά τις αναπτυσσόμενες χώρες. Μπορεί να καταπολεμηθεί με την συνεχή ενίσχυση των αποταμιευτικών και πιστωτικών ενώσεων/ Τομέας SACCO και με την αξιοποίηση των γεωργικών συνεταιρισμών και των νέων συνεταιριστικών ενώσεων ή ομοσπονδιών αναπτύσσοντας τις επιχειρήσεις τους. Επίσης σημαντική είναι η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των συνεταιρισμών Βορρά και Νότου, μέσω της τεχνικής βοήθειας, την αξιοποίηση των προϊόντων και του δίκαιου εμπορίου. Υπάρχουν επίσης μεγάλες ευκαιρίες για να συνεχιστεί η ανάπτυξη των αμοιβαίων οργανισμών κοινής ωφελείας, όπως στην ηλεκτρική ενέργεια και την ύδρευση.

---

¹⁸ Δείτε Birchall, J (2009) Birchall, J (2009) Discussion paper at the Expert group meeting on 'Cooperatives in a World in Crisis', 28-30 April 2009, New York

3. Πώς οι συνεταιριστικές τράπεζες και οι πιστωτικές ενώσεις ευημερούν στην τρέχουσα κρίση;

Όταν ο πρώην πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ Alan Greenspan παρευρέθηκε ενώπιον του Κογκρέσου τον Οκτώβριο του 2008, είπε στους αμερικάνους νομοθέτες ότι η οικονομική κατάρρευση αποκάλυψε ένα "ελάττωμα στο μοντέλο" που δεν το περίμενε - ότι οι τράπεζες που δραστηριοποιούνται για ίδιον συμφέρον δεν θα αυτορυθμιστούν προστατεύοντας τους μετόχους και τα ιδρύματά τους.¹⁹

Ο τύπος της ιδιοκτησίας και οι μέθοδοι κεφαλαιοποίησης, είναι δύο από τους βασικούς παράγοντες που έχουν δημιουργήσει την ανισότητα στην οικονομική θέση των πιστωτικών ενώσεων και τραπεζών προς όφελος των αποταμιευτικών και των πιστωτικών συνεταιρισμών ή πιστωτικών ενώσεων. Οι συνεταιρισμοί που ανήκουν στα μέλη τους τείνουν να είναι περισσότερο επιφυλακτικοί απέναντι στους κινδύνους σε σχέση με άλλα χρηματοδοτικά ιδρύματα.²⁰ Οι αποταμιευτικοί και οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί δεν οδηγούνται από τα κέρδη ή τα συμφέροντα των μετόχων, έτσι ώστε να μην αισθάνονται υποχρεωμένοι να πιέσουν τους ανθρώπους να πάρουν ακατάλληλα δάνεια.²¹ Έτσι, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί έχουν μείνει μακριά από την προσφορά υψηλού κινδύνου ομολόγων ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων (subprime). Έχουν διαφορετικού είδους διάρθρωση διακυβέρνησης, όπου οι τοπικές πιστωτικές ενώσεις και οι συνεταιριστικές τράπεζες ελέγχουν, ερευνούν εξονυχιστικά, τις αποφάσεις των κεντρικών οργάνων. Με τον τρόπο αυτό, έχουν μεγαλύτερη επίγνωση του γεγονότος ότι το

¹⁹ McCabe, D (2009) Economics Shrugged, in University Affairs, April D (2009)

²⁰ Coombes, A. (2008, April 27). Given Turmoil at Banks, Time May Be Right to Try a Credit Union. MarketWatch. Retrieved from: <http://www.foxbusiness.com/story/markets/industries/finance/given-turmoil-banks-time-right-try-credit-union/>

²¹ McDougall, P. (2008, September 12) Credit Unions Take On Big Banks. TheStreet.com. Retrieved from: <http://www.thestreet.com/story/10437101/1/credit-unions-take-on-bigbanks.html>

δάνειο που προσφέρουν στα μέλη τους είναι τα χρήματα άλλων μελών. Η άμεση σύνδεση των αποταμιεύσεων και των δανείων, η οποία μπορεί να μην είναι προφανής σε ορισμένες τράπεζες, λειτουργεί ως ηθικός περιορισμός.

Οι συνεταιριστικές τράπεζες, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί δεν βασίζονται στις κεφαλαιαγορές για τη χρηματοδότηση, αλλά χρημα-τοδοτούνται μέσω των καταθέσεων των μελών.²² Είναι ισχυροί στις τραπεζικές εργασίες λιανικής, η οποία χαρακτηρίζεται από σταθερή απόδοση και σχετικά καλή πρόσβαση στις αποταμιεύσεις και τις καταθέσεις. Δεν είναι σε θέση να αναζητήσουν στην αγορά και να λάβουν εύκολα χρήματα από τους επενδυτές, και έτσι τείνουν να διατηρούν τα κέρδη τους και να λαμβάνουν λιγότερα ρίσκα.²³ Αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο έχουν θεσπίσει υψηλότερα όρια αποθεματικού κεφαλαίου. Ένα άλλο παράδειγμα αποστροφή τους για το ρίσκο είναι τα προγράμματα εγγύησης των καταθέσεων που χρησιμοποιούνται ως πρόσθετη ασφάλεια.

© ILO/M. Crozet

Ο Ferri (περίπου το 2006) παραθέτει τρεις λόγοι για τους οποίους οι συνεταιρισμοί μπορούν να αποδειχθούν ευεργετικοί κατά τη διάρκεια της πιστωτικής συρρίκνωσης. Σε σύγκριση με τις τράπεζες, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί ή πιστωτικές ενώσεις: (α) έχουν την τάση να μην παγώνουν την πίστωση (β) έχουν χαμηλότερες αυξήσεις των επιτοκίων και (γ) γενικά είναι πιο σταθεροί λόγω των διαφορετικών πρακτικών κεφαλαιοποίησης και δανεισμού.

Εκθέσεις από το πιστωτικό σύστημα των ενώσεων, τόσο στον Καναδά όσο και στις ΗΠΑ δείχνουν να υποστηρίζουν αυτές τις τρεις δηλώσεις.²⁴

Οι εκθέσεις δείχνουν ότι κατά τη διάρκεια της οικονομικής αναταραχής, οι αποταμιευτικοί και οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί, οι πιστωτικές ενώσεις και οι συνεταιριστικές τράπεζες έχουν βιώσει μια αύξηση σχεδόν σε κάθε πτυχή της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένων: της αύξησης του ενεργητικού και των καταθέσεων, της αύξησης του όγκου των δανείων, της αύξησης των μελών, του καλύτερου επιτοκίου, και την μεγαλύτερη σταθερότητα (που μετράται με δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, και το ποσοστό αθέτησης αποπληρω-

²² John Radebaugh from the North Carolina Credit Unions League (NCCCUL) Credit Unions in Good Shape, 2008

²³ DeVries, op cit p2

²⁴ Ferri, G. (n.d.). Why Cooperative Banks Are Particularly Important at a Time of Credit Crunch. Retrieved April 17, 2008 from: <http://www.eurocoopbanks.coop/GetDocument.aspx?id=56d29cf3-4c7d-44a4-8a60-d0e4601fba6c>

μής δανείων). Είχαν πολύ λίγες απώλειες από επενδύσεις και μέχρι σήμερα πολύ λίγοι έχουν χρειαστεί κυβερνητική βοήθεια.

3.1 Αύξηση των περιουσιακών στοιχείων και των καταθέσεων

Στον Καναδά 516 πιστωτικές ενώσεις και δημοφιλή ταμεία (caisses populaires) εκτός του Κεμπέκ είδαν, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2008, μια εξαμηνιαία αύξηση στο ενεργητικό τους.²⁵ Παρόμοιες εκθέσεις από τους επαρχιακούς αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς ή πιστωτικές ενώσεις, οι οποίες ονομάζονται Centrals (Κεντρικές), τονίζουν τη σταθερότητα του συστήματος. Στην Manitoba για παράδειγμα, οι 48 πιστωτικές ενώσεις είδαν το ενεργητικό τους, δάνεια και καταθέσεις, να αυξάνεται κατά 10 τοις εκατό ή περισσότερο κατά το 2008.²⁶ Για τις πιστωτικές ενώσεις στο Saskatchewan, το καθαρό εισόδημα και το σύνολο του ενεργητικού για το 2008 ήταν το υψηλότερο από ποτέ.²⁷ Το 2008 ήταν επίσης ένα έτος ρεκόρ όλων των εποχών για τις πιστωτικές ενώσεις στην Βρετανική Κολομβία, όπου τα κέρδη αυξήθηκαν κατά 10 τοις εκατό για την επαρχία.²⁸

Με την αύξηση του αριθμού των μελών, οι καταθέσεις και το ενεργητικό των εν' λόγω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων βρίσκονται επίσης σε άνοδο. Ο Εθνικός Σύνδεσμος Πιστωτικών Ενώσεων (Credit Union National Association) στις ΗΠΑ αναμένει οι καταθέσεις σε πιστωτικές ενώσεις να αυξηθούν κατά 10 τοις εκατό το 2009.²⁹ Οι πιστωτικές ενώσεις στην Manitoba σημείωσαν αύξηση των καταθέσεων κατά 11,5 τοις εκατό ή 13,4 δισεκατομμύρια δολάρια Καναδά το 2008.³⁰

Η εικόνα είναι παρόμοια στην Ευρώπη. Το 2008, η Rabobank (Ολλανδία), είδε το μερίδιο της στα δάνεια να αυξάνεται στο 42% της αγοράς, και στις τοπικές τράπεζες οι οποίες είναι μέλη της να καταγράφεται μια απότομη εισροή αποταμιεύσεων της τάξης του 20%. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το πολύ χαμηλό επιτόκιο που καθορίζεται από την Τράπεζα της Αγγλίας έχει αποθαρρύνει την αποταμίευση, αλλά οι «οικοδομικές εταιρικές κοινωνίες» αύξησαν το μερίδιο τους στην αγορά λιανικής, από 20,2% στο τέλος του Φεβρουαρίου του 2008 σε 21,4% στο τέλος του Φεβρουαρίου 2009. Περισσότερες καταθέσεις σημαίνει μεγαλύτερη ρευστότητα για τους

²⁵ Credit Union Central of Canada (2009) Largest 100 Credit Unions / Caisses Populaires System Results Fourth Quarter

²⁶ Kirbyson, G. (2009, March 25). A Good Year for Manitoba's Credit Unions. Winnipeg Free Press. Retrieved from: <http://www.winnipegfreepress.com/business/a-good-year-for-manitobas-credit-unions-41816297.html>

²⁷ Johnstone, B. (2009, April 8). Sask. credit unions post record income. Leader-Post. Retrieved from: http://www.leaderpost.com/story_print.html?id=1479192&sponsor=

²⁸ Anderson, F. (2009, April 21). B.C. credit unions enjoy record earnings for 2008. Vancouver Sun. Retrieved from: <http://www.vancouversun.com/Business/credit+unions+enjoy+record+earnings+2008/1517578/story.html>

²⁹ Knappe, C. (2008, December 7). Credit unions grow as financial storms batter banks. The Grand Rapids Press. Retrieved from:

http://www.mlive.com/grpress/business/index.ssf/2008/12/grand_rapids_credit_unions_gro.html

³⁰ Kirbyson, 2009 op cit

αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς, τις πιστωτικές ενώσεις και τις συνεταιριστικές τράπεζες, και έτσι περισσότερα χρήματα είναι διαθέσιμα για δανεισμό.

Όγκος του δανεισμού

Ενώ το πάγωμα πίστωσης από τις μεγάλες τράπεζες είναι ένα από τα χαρακτηριστικά της οικονομικής κρίσης, αυτό δεν ισχύει για την πλειοψηφία των χρηματοοικονομικών συνεταιρισμών στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά. Στις ΗΠΑ, τα δάνεια από πιστωτικούς οργανισμούς αυξήθηκαν από 539 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2007 σε 575 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ το 2008. Συγκριτικά, 8.300 αμερικανικές τράπεζες είδαν από εκκρεμή δάνεια μείωση 31 δισεκατομμυρίων δολαρίων πέρυσι, από 7,876 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ σε 7,907 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2007.³¹ Ένα άλλο παράδειγμα για να φτάσετε στον ίδιο συμπέρασμα: η πιστωτική ένωση αύξησε τον όγκο των δανείων της κατά

© ILO/M. Crozet

6,7% το 2008, όταν η δανειοδότηση από την Ομοσπονδία Εταιρειών Καταθέσεων και Ασφαλίσεων Ηνωμένων Πολιτειών (US Federal Deposit Insured Corporation (FDIC), ή άλλων τραπεζών μειώθηκε κατά 40 ποσοστιαίες μονάδες βάσης.³² Ο Davide Phillips, Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος (CEO) της Κεντρικής Πιστωτικής Ένωσης (Credit Union Central) του Καναδά επιβεβαίωσε σε κοινοβουλευτική επιτροπή ότι οι πιστωτικές ενώσεις δεν περιόρισαν το δανεισμό στις επιχειρήσεις, παρά την οικονομική αναταραχή.³³ Ο Garth Manness, Διευθύνων Σύμβουλος της Κεντρικής Πιστωτικής Ένωσης (Credit Union Central) της Manitoba, εξηγεί "Τα περισσότερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν μικρή ικανότητα δανεισμού κεφαλαίων και έτσι είχαν πρόβλημα στην δανειοδότηση. Οι πιστωτικές ενώσεις μας διάθεταν την απαραίτητη ρευστότητα και ήταν σε θέση να

ικανοποιήσουν τη ζήτηση για δανεισμό".³⁴ Οι μικρές επιχειρήσεις αποτελούν μια κινητήρια δύναμη της οικονομίας και στη δημιουργία απασχόλησης. Είναι ζωτικής σημασίας ότι ο δανεισμός σε αυτόν τον τομέα συνεχίζεται. Στον Καναδά, πολλές

³¹ Marte, J. (2009, March 15). Safe Havens: Credit Unions Earn Some Interest. Wall Street Journal. Retrieved from: <http://online.wsj.com/article/SB123708535764231521.html>

³² Kashner, E. (2009, March 16). "Credit Unions vs Banks: A Competition of Value."

Creditunions.com March, 16. Retrieved from: <http://www.creditunions.com/article.aspx?articleid=3000>

³³ Canadian Cooperative Association (2009) Credit Unions Maintain Business Lending Parliamentary Committee Told Cooperative News Briefs: 10 (8)..

³⁴ Kirbyson, 2009 op cit

πιστωτικές ενώσεις έχουν αυξησει τον αριθμό των δανείων προς μικρές επιχειρήσεις, στην Βρετανική Κολομβία η αύξηση αυτή ήταν 10%.³⁵

Οι πιστωτικές ενώσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες ανέφεραν σημαντική αύξηση του αριθμού δανείων υποθηκών και αυτοκινήτου. Στις υποθήκες η αύξηση ήταν 40 τοις εκατό για το πρώτο εξάμηνο του 2008, ενώ η συνολική αγορά σημείωνε κάμψη 17 τοις εκατό.³⁶ Έπειτα από αναφορές ότι οι μεγάλες εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων στις ΗΠΑ, όπως η GMAC Financial Services και η Chrysler Financial Services έχουν περιορίσει τις δανειοδοτικές τους δραστηριότητες, περισσότεροι διανομείς αυτοκινήτων και σκαφών εμπιστεύονται τις πιστωτικές ενώσεις για να κάνουν τις δουλιές τους.³⁷ Άλλοι στρέφονται προς την πιστωτική ένωση απλώς και μόνον επειδή η τράπεζά τους δεν είναι πλέον σε θέση να συνεργαστεί μαζί τους. Οι πιστωτικές ενώσεις προσελκύουν επίσης τους πελάτες οι οποίοι δεν γνώριζαν για τις πιστωτικές ενώσεις κατά τα προηγούμενα έτη. Ο Cliff Rosenthal, διευθύνων σύμβουλος της Εθνικής Ομοσπονδίας της Κοινοτικής Ανάπτυξης των Πιστωτικών Ενώσεων στις ΗΠΑ (National Federation of Community Development Credit Unions in the US) ανέφερε ότι οι περισσότεροι άνθρωποι στρέφονται προς τις πιστωτικές ενώσεις για δάνεια με υποθήκη. Ο Bill Hempel, επικεφαλής οικονομολόγος του Εθνικού Συνδέσμου Πιστωτικών Ενώσεων (Credit Union National Association) δήλωσε ότι ο δανεισμός των επιχειρήσεων αυξήθηκε κατά 36 τοις εκατό κατά το πρώτο εξάμηνο του 2008.³⁸

Παρόμοια εικόνα παρουσιάζεται και σε άλλα μέρη του κόσμου. Η «Συνεταιριστική Τράπεζα της Ταϊβάν» είναι η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα στην Ταϊβάν, τώρα πλέον χορηγεί δάνεια με υποθήκη με αρχικό επιτόκιο 1,5% για έξι μήνες, και ανταγωνίζεται επιθετικά την «Τράπεζα της Ταϊβάν». Στην Ευρώπη, η Rabobank έχει δει το μερίδιο αγοράς της στα δάνεια να αυξάνεται κατά 42%, και στα δάνεια με υποθήκη στο 29% το 2008, ενώ ο Ομιλος Desjardins στον Καναδά παρέμεινε ο κυρίαρχος παίκτης στο Κεμπέκ με μερίδιο αγοράς 39,3% στα δάνεια κατοικίας, 46,9% στις αγροτικές πιστώσεις και 43,9% στην προσωπική αποταμίευση.³⁹

Αύξηση των επιπέδων ένταξης μελών

Η προσβασιμότητα στα δάνεια, τα ανταγωνιστικά επιτόκια και η θεσμική σταθερότητα έχουν μεταφραστεί σε μια αύξηση της ένταξης μελών στους αποταμιευτι-

³⁵ Anderson, 2009 op cit

³⁶ Carey, N. (2008, November 17). As US banks retreat, credit unions step up loans. Reuters. Retrieved from: <http://www.reuters.com/article/ousiv/idUSTRE4AF22120081116>

³⁷ Witkowski, R. (2009, April 17). Credit unions making loans where banks fear to tread.

Jacksonville Business Journal. Retrieved from:

<http://jacksonville.bizjournals.com/jacksonville/stories/2009/04/20/story3.html>

³⁸ Meyer, 2008 op cit

³⁹ Desjardins Group. Desjardins Group Announces Surplus Earnings Before Member Dividends of \$78 Million for 2008 retrieved from

http://www.desjardins.com/en/a_propos/salle_presse/la_une/communiqués/resultats-financiers-2008.pdf

κούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς. Στις ΗΠΑ η συμμετοχή μελών σε αποταμιευτικές και πιστωτικές ενώσεις στο σύνολό της, ανήλθε σε σχεδόν 90 εκατομμύρια άτομα το 2008, από 85 εκατ. το 2004. Η Raiffeisen στην Ελβετία ανέφερε ότι το 2008 ξεπέρασε κάθε επέκταση στα 108 χρόνια της ιστορίας της με 150.000 νέα μέλη (αύξηση 7,3% σε σύνολο 1,5 εκατομμύριων μελών) και με νέες εισροές περίπου 12 δισ. ελβετικών φράγκων στην λιανική, λαμβάνοντας συνολικά χρηματικά ποσά από τους πελάτες της πάνω από 100 δισ. ελβετικά φράγκα.⁴⁰

© ILO/J. Maillard

Σε προηγούμενες τραπεζικές κρίσεις, όπως η ασιατική κρίση της δεκαετίας του 1990, υπήρξε μία «πτώση προς την ποιότητα» στα ταμιευτήρια. Η αυξανόμενη συμμετοχή των μελών στις συνεταιριστικές τράπεζες υποδηλώνει ότι αυτό επίσης συμβαίνει και στην παρούσα κρίση. Οι καταναλωτές ψάχνουν για πιο ασφαλείς και πιο ηθικές εναλλακτικές λύσεις στις τράπεζες και στρέφονται σε συνεταιριστικά χρηματοοικονομικά ιδρύματα.⁴¹ Η πτώση των χρηματιστηριακών αξιών οδήγησε τους επενδυτές να αποσυρθούν από την αγορά μετοχών και να τοποθετήσουν τα χρήματά τους σε αποταμιευτικούς λογαριασμούς συνεταιρισμών αποταμίευσης και πίστωσης ή αποταμιευτικών ενώσεων.⁴²

Καλύτερα επιτόκια, σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές

Καθώς οι τράπεζες συνεχίζουν να υφίστανται τεράστιες απώλειες, αύξησαν τα επιτόκια και μείωσαν τα πιστωτικά όρια στις καταναλωτικές πιστωτικές κάρτες για να καλύψουν μερικά από αυτά τα χρέη.⁴³ Οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί, δεν έχουν καμία ανάγκη να το κάνουν αυτό, και μια σύγκριση των επιτοκίων σε πιστωτικές ενώσεις και τράπεζες που διεξάγονται από τον τραπεζικό κλάδο στις Ηνωμένες Πολιτείες έδειξε ότι οι πιστωτικές ενώσεις διέθεταν συνεχώς καλύτερα ποσοστά από ότι οι άλλες τράπεζες.⁴⁴ Με άλλα λόγια, οι πιστωτικές ενώσεις ικανοποιούν την τρέχουσα ζήτηση της αγοράς για καλές τιμές, χαμη-

⁴⁰ Raiffeisen Switzerland. Annual Report 2008 retrieved 14 May 2009 from [http://www.raiffeisen.ch/raiffeisen/INTERNET/home.nsf/0/E6B7C897EAA5468DC125758B005C59B4/\\$FILE/low_verband_2008_en.pdf](http://www.raiffeisen.ch/raiffeisen/INTERNET/home.nsf/0/E6B7C897EAA5468DC125758B005C59B4/$FILE/low_verband_2008_en.pdf)

⁴¹ Hyden, G. (1988). "Approaches to Cooperative Development: Blueprint versus Greenhouse" in Attwood D.W. & Baviskar B.S., (eds.), Who Shares? Cooperatives and Rural Development, Oxford University Press, Delhi.

⁴² World Council of Credit Unions (2008, Oct 1) U.S. Credit Unions Poised to Prosper During Economic Downturn, CUNA's Rick Tells WOCCU Webinar Audience, WOCCU News Release.

⁴³ Blackwell, L. (2009, April 21). Banks Passing on Credit Card Debt to Consumers. WTVY.com. Retrieved from: <http://www.wtvynews4.com/news/headlines/43387632.html>

⁴⁴ O'Connell, B. (2009). Do Credit Unions Offer a Better Deal? bankingmyway.com. Retrieved online April 20, 2009 at: <http://www.bankingmyway.com/article/04/17/do-creditunions-offer-better-deal>

© ILO/S. Legoupi

λό ρίσκο και προσωπική εξυπηρέτηση, ενώ οι τράπεζες αυξάνουν τα τέλη για να αναπληρώσουν τις απώλειες.⁴⁵ Επιπλέον, το καθαρό περιθώριο κέρδους (διαφορά μεταξύ τόκου καταθέσεων και επιτοκίου δανείων) είναι χαμηλότερο στις πιστωτικές ενώσεις.⁴⁶

Αυτή η διαφορά των αναλογιών δεν είναι απλώς ένα φαινόμενο της Βορείου Αμερικής. Τα υψηλά επιτόκια και τραπεζικά spreads είναι ένα από τα βασικά κίνητρα των ιδιοκτητών μικρών επιχειρήσεων και οικογενειών χαμηλού εισοδήματος να πηγαίνουν στους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς στη Βραζιλία, εδώ για τα προσωπικά δάνεια οι τράπεζες ζητούν επιτόκιο περίπου 8 τοις εκατό σε σύγκριση με το επιτόκιο των συνεταιρισμών της τάξης των 4 - 5 τοις εκατό.⁴⁷

Η Σταθερότητα που μετράται με δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, καθώς και με τα ποσοστά αθέτησης αποπληρωμής των δανείων

Αν το αποταμιευτικό και πιστωτικό συνεταιριστικό σύστημα έχει αποσπάσει αυτά τα εντυπωσιακά νούμερα σε μια από τις χειρότερες οικονομικές περιόδους στην ιστορία αυτό υποδηλώνει ότι υπάρχει βαθύτερη σταθερότητα σε αυτά τα ιδρύματα. Οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας είναι ένας τρόπος μέτρησης της σταθερότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Στη Επιθεώρηση της Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Review) η Τράπεζα Reserve της Αυστραλίας δήλωσε ότι οι πιστωτικές ενώσεις και οι οικοδομικές εταιρικές κοινωνίες είχαν υψηλότερους δείκτες από τις τράπεζες και η αθέτηση αποπληρωμής δανείων ήταν επίσης χαμηλότερη.⁴⁸

⁴⁵ McDougall, 2008 op cit

⁴⁶ Kashner, 2009 op cit

⁴⁷ Braga, M., V. Fully Bressan, E. Colosimo, and Bressan. (2006). Investigating the Solvency of Brazilian Credit Unions Using a Proportional Hazard Model. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 77 (1): 83-106.

⁴⁸ Why Credit Unions are a Good Bet in Bad Times. (2009, March 28). *Business Day - Sydney Morning Herald*. Retrieved from: <http://business.smh.com.au/business/why-credit-unions-are-a-good-bet-in-bad-times-20090327-9e5c.html>

© ILO/J. Maillard

Ομοίως, στις ΗΠΑ οι πιστωτικές ενώσεις εξακολουθούν να κεφαλαιοποιούν. Το ποσοστό της δανειακής παραβατικότητας αυξάνεται, αλλά εξακολουθεί (για τους συνεταιρισμούς) να είναι μικρότερο από το ήμισυ του ποσοστού των τραπεζών.⁴⁹

Για παράδειγμα, οι πιστωτικές ενώσεις στην Καλιφόρνια έχουν δείκτη κεφαλαίου ως προς το ενεργητικό τους 10,5 τοις εκατό μεγαλύτερο το οποίο υπερβαίνει και την αναλογία 7 τοις εκατό που χρειάζεται για να

ταξινομηθεί στην υψηλότερη κατηγορία «καλής κεφαλαιοποίησης».⁵⁰ Οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί στη Νότια Αμερική, θεωρούνται επίσης ως ασφαλή ιδρύματα, ακόμη και κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Για το 2008, οι εκτιμήσεις για τις προοπτικές της Federacion Uruguaya de cooperativas Ahorro y de Credito (FUCAC) ήταν σταθερές. Έχει καταγράψει κέρδη για τα τελευταία πέντε χρόνια και έχει ένα καθαρό δείκτη ενεργητικού ως προς την περιουσία 49,4 τοις εκατό υψηλότερο.⁵¹

Οι απώλειες που πραγματοποιήθηκαν και η ανάγκη για κυβερνητική στήριξη

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Πιστωτικών Ενώσεων (World Council of Credit Unions) αναφέρει ότι «δεν υπάρχει καμία πιστωτική ένωση, οπουδήποτε στον κόσμο, η οποία να έλαβε κυβερνητικά κεφάλαια, ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης, παρ' όλα αυτά παραμένει το γεγονός ότι έχουν καλή κεφαλαιοποίηση». Στη Βραζιλία στους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς δεν υπήρξε σημαντικός αντίκτυπος από την κρίση. Έχουν υψηλή ρευστότητα και σταθερές βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες χρηματοδοτικές πηγές.⁵² Ωστόσο, στις ΗΠΑ, ένα δια-συνεταιριστικό εγγυοδοτικό ταμείο χρειάστηκε κρατική ενίσχυση για να αντισταθμίσει τις απώλειες στην αγορά χρήματος. Στην Ευρώπη, οι συνεταιριστικές τράπεζες έχουν ικανοποιητικά φερέγγυους δείκτες και δεν αναγκάζονται να καταφεύγουν σε σχέδια αύξησης κεφαλαίου που συνιστούν οι κυβερνήσεις, αν και σε μερικές περιπτώσεις (στην Αυστρία και Γαλλία) το έχουν κάνει, «με την

⁴⁹ Marte, 2009 op cit

⁵⁰ Freeman, M. (2009, April 17). Economic heat encroaching, credit unions seek U.S. help. The San Diego Union-Tribune. Retrieved from: <http://www3.signonsandiego.com/stories/2009/apr/17/1n17credit0068-credit-unions-starting-feel-economi/?business&zIndex=83787>

⁵¹ Fitch Affirms Uruguay's FUCAC's IDRs at 'B'; Outlook Stable. (2009, April 27). Business Wire. Retrieved from: <http://www.pr-inside.com/fitch-affirms-uruguay-s-fucac-s-idrs-r1211176.htm>

⁵² WOCCU 2009: 1

πρόθεση της διατήρησης του ρυθμού αύξησης των δανείων, προσαρμοσμένων σε ένα σοβαρά υποβαθμισμένο και επικίνδυνο περιβάλλον». ⁵³

Απώλειες έχουν πραγματοποιηθεί στο επίπεδο των κεντρικών συνεταιριστικών τραπεζών και πιστωτικών ενώσεων. Στον Καναδά στις περισσότερες επαρχίες υπάρχει μια Κεντρική η οποία ανήκει στις πιστωτικές ενώσεις και λειτουργεί ως ένας τύπος κεντρικής τράπεζας για το σύστημα. Οι Κεντρικές παρέχουν χρηματοοικονομικά και τεχνικά προϊόντα και υπηρεσίες, καθώς και τη διαχείριση της ρευστότητας και των επενδύσεων για τις μεμονωμένες πιστωτικές ενώσεις. Οι εταιρικές πιστωτικές ενώσεις στις ΗΠΑ διαδραματίζουν παρόμοιο ρόλο, και οι επενδυτικές τους δραστηριότητες έχουν εκτεθεί στις ίδιες αγορές που έχουν καταστρέψει το τραπεζικό σύστημα. Η SaskCentral, μια από τις επαρχιακές Κεντρικές στον Καναδά, δημοσίευσε απώλειες πάνω από 45 εκατομμύρια δολάρια Καναδά καθώς είχε μείωση 51% σε εκατομμύρια επί των επενδύσεων σε περιουσιακά στοιχεία εμπορεύσιμων τίτλων (asset backed commercial paper). ⁵⁴ Ο Όμιλος Desjardins στο Κεμπέκ, επίσης, παρουσίασε σημαντικές απώλειες, ωστόσο, εγγυάται την επιστροφή των αρχικών κεφαλαίων τα οποία προσέφεραν 5,8 εκατομμύρια πελάτες της και επενδύθηκαν σε προβληματικά αμοιβαία υψηλού κινδύνου.

Στις ΗΠΑ, οι δύο εταιρικές πιστωτικές ενώσεις, η US Central Credit Union (Κεντρική Πιστωτική Ένωση ΗΠΑ) και η Federal Credit Union (Ομοσπονδιακή Πιστωτική Ένωση) πέρασαν στην επιτήρηση των αμερικάνικων ρυθμιστικών αρχών στο ξεκίνημα του 2009, τα δύο ιδρύματα συμμετείχαν στην τιτλοποίηση απαιτήσεων υποθηκών οι οποίες έφεραν προβλήματα στις τράπεζες. ⁵⁵ Η Κεντρική Πιστωτική Ένωση και η Ομοσπονδιακή Πιστωτική Ένωση Ηνωμένων Πολιτειών (US Central Credit Union and Federal Credit Union) θα πάρει 1 δισεκατομμύριο δολάρια ΗΠΑ σε κρατικές ενισχύσεις, αλλά είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι οι απώλειες δεν οφείλονται σε παραλείψεις στην εταιρική διακυβέρνηση, αυτό το διάστημα οι επενδύσεις της εκτιμήθηκαν ως προϊόντα χαμηλού κινδύνου. Οι πιστωτικές ενώσεις στις ΗΠΑ έχουν ένα σύστημα τριών βαθμίδων, υπάρχουν 8.400 πρωτοβάθμιες κοινωνίες, 27 εταιρικές και οι Κεντρικές. Οι εταιρικές πιστωτικές ενώσεις επένδυσαν 64 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ από τα μέλη τους σε τιτλοποιήσεις απαιτήσεων υποθηκών, και καθώς έχει μειωθεί η αξία τους κατά 18 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ αναγκάζονται να γνωρίσουν την παρακμή.

Σε άλλα μέρη του κόσμου, οι συνεταιριστικές τράπεζες έχουν ανακοινώσει απώλειες, αλλά και πάλι μόνο στα υψηλότερα επίπεδα των δομών τους και από τις θυγατρικές τους, και όχι στο επίπεδο των τοπικών τραπεζών. Οι απώλειες μέχρι σήμερα είναι ανεκτές συγκρινόμενες με άλλες περιόδους. Στη Γερμανία, η Κε-

⁵³ DeVries (2009), op cit p4

⁵⁴ Johnstone, o.p. 2009

⁵⁵ Kane, M. (2009, March 26). Credit Union Collapse Signals Depth of Financial Crisis. The Washington Independent. Retrieved from: <http://washingtonindependent.com/35928/credit-union-collapse-signals-depth-of-financial-crisis>

ντρική Συνεταιριστική Τράπεζα DZ, ανακοίνωσε απώλειες 1 δισ. ευρώ για το 2008, ως συνέπεια των επενδύσεων υψηλού ρίσκου. Η DZ είναι μια ανώνυμη εταιρεία η οποία ανήκει σε συνεταιριστικές τράπεζες, και θα πρέπει τώρα να μοιραστούν αυτές τις απώλειες. Ομοίως, στην Ιαπωνία, η Τράπεζα Norinchukin έχει χάσει 6,5 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ σε επενδύσεις και προϊόντα τιτλοποίησης, καθιστώντας την τον μεγαλύτερο αποτυχημένο στην Ασία από την κρίση. Η τράπεζα συνέχισε να αγοράζει τοξικά ομόλογα, ενώ άλλες τράπεζες είχαν αποκαλύψει τις απώλειες, επειδή τα αγόραζε φθηνά, και οι διαχειριστές της υποτίμησαν τη σοβαρότητα της κρίσης. Ανήκει σε 32 εκατομμύρια αγρότες και αλιείς, οι οποίοι μέσω των παραγωγικών συνεταιρισμών τους, θα πρέπει να βρουν 1,9 τρισεκατομμύρια γιεν για την χρηματοδοτική στήριξη και πιστεύουν ότι αυτό είναι εφικτό. Ενώ η τράπεζα εξακολουθεί να είναι ικανή να εγγυηθεί την επιστροφή των περιουσιακών στοιχείων στα μελών της, δεν είναι σε θέση να καταβάλει μέρος για το 2009, και αυτό θα ασκήσει πιέσεις σε έναν όχι και πολύ κερδοφόρο τομέα όπως αυτόν της γεωργίας.

Αυτές είναι οι εξαιρέσεις. Η συνολική παγκόσμια εικόνα δείχνει ότι είναι ένας τομέας ο οποίος δεν έχει επηρεαστεί σοβαρά από την κρίση. Διαθέτει υψηλή ρευστότητα και μια υγιή ανάπτυξη των δανείων. Ωστόσο, καθώς η ύφεση βαθιάνει και μακραίνει, είναι πιθανό να αντιμετωπίσουν μια αυξημένη παραβατικότητα στα δάνεια, και τελικά να έρθει πτώση των καταθέσεων των μελών και τα εισοδήματα να αρχίσουν να μειώνονται. Επίσης, εντελώς παράλογα, οι συνεταιρισμοί πρέπει να ανταγωνιστούν την χρεοκοπία των τραπεζών που ανήκουν σε επενδυτές και οι κυβερνήσεις έχουν προβεί στην εισφορά κεφαλαίων σε αυτές, οι οποίες προσφέρουν πολύ υψηλά επιτόκια καταθέσεων και αναγκάζουν τους άλλους να ακολουθήσουν, αυτός είναι αθέμιτος ανταγωνισμός.⁵⁶

Στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι πιστωτικές ενώσεις θα συνεχίσουν να είναι ζωτικής σημασίας για την ευημερία των μελών τους και των αποταμιεύσεων τους, υπό την ηγεσία μιας προσέγγισης για την ανάπτυξη η οποία θα πρέπει να τους οδηγήσει να επιβιώσουν ενώ οι συμβατικές τράπεζες καταρρέουν.⁵⁷ Πράγματι, σε ορισμένες χώρες, όπως τις Μπαχάμες,⁵⁸ τις Φιλιππίνες⁵⁹ και την Κένυα, κυβερνητικοί αξιωματούχοι επαινούν τις επιδώσεις των αποταμιευτικών και των πιστωτικών συνεταιρισμών και ενθαρρύνουν τους πολίτες τους να συναλλάσσονται με αυτούς.

⁵⁶ DeVries (2009)

⁵⁷ See Crear, P (2009) Cooperative Banks, Credit Unions and the Financial Crisis, Paper for the UN Expert Group Meeting on Cooperatives, April, New York

⁵⁸ McKenzie, T. Cooperative Regulators Dash CLICO Reports. The Bahamas Journal Retrieved from <http://www.jonesbahamas.com/news/45/ARTICLE/19394/2009-03-12.html>

⁵⁹ Negros Chronicle. GARY TEVES: Cooperatives Less hit by Global crisis. Retrieved from <http://www.negroschronicle.com/?p=4540>

Τι κάνουν οι αποταμιευτικοί, οι πιστωτικοί συνεταιρισμών και οι συνεταιριστικές τράπεζες για να αντιμετωπίσουν την κρίση

Για την αντιμετώπιση της κρίσης, υπάρχει μια άμεση επικέντρωση στις δραστηριότητες του τομέα, και μπορούμε να προβλέψουμε ότι θα πωλήσει τις θυγατρικές που δεν αποτελούν μέρος της βασικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Θα αυξήσει την κεφαλαιοποίηση από την βάση ώστε να είναι περισσότερο επιφυλακτική απέναντι στους κινδύνους, θα κάνει συγχωνεύσεις, και θα καταβάλει προσπάθειες για να επιτύχει μείωση των δαπανών. Ένα ενδιαφέρον αποτέλεσμα της ύφεσης είναι ότι οι συνεταιρισμοί παντού ανακαλύπτουν εκ' νέου τις βασικές αξίες τους ως επιχειρήσεις ιδιοκτησίας των μελών, και τις κάνουν μέρος της επιχειρηματικής στρατηγικής τους.

Στην Ευρώπη, υπάρχει μια αυξανόμενη δέσμευση στην κοινωνική ευθύνη, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης έργων φιλικών προς το περιβάλλον. Σε γενικές γραμμές, υπάρχει μια αυξανόμενη αυτοπεποίθηση του συνεταιριστικού επιχειρηματικού μοντέλου και υπάρχει η αίσθηση ότι πρόκειται να είναι ο βασικός παράγοντας στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα.

© ILO/M. Crozet

3.2 Η σημασία των συνεταιριστικών τραπεζών και των αποταμιευτικών συνεταιρισμών στην οικονομική ενσωμάτωση

Οι φτωχοί είναι οι πλέον ευάλωτοι στην οικονομική αστάθεια. Η παγκόσμια οικονομική κρίση μπορεί να αναγκάσει περισσότερα από 50 εκατομμύρια επιπλέον άτομα να φτωχύνουν και να ανατραπεί οποιαδήποτε σημαντική πρόοδος στην επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών για το 2015.⁶⁰

Οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί είναι ιδιαίτερα καλοί στην αντιμετώπιση της φτώχειας. Μια έρευνα μελών στην Κολομβία, την Κένυα και την Ρουάντα, διαπίστωσε ότι τα μισά από τα μέλη ζουν κάτω από τα εθνικά όρια της φτώχειας, σχεδόν οι μισοί είναι για πρώτη φορά χρήστες των χρηματοπιστωτικών

⁶⁰ Schifferes, S. (2008, February 12). Crisis 'to trap 53m in poverty'. BBC News. Retrieved from: <http://www.stwr.org/poverty-inequality/global-financial-crisis-pushingmillions-into-extreme-poverty.html#bbc>

υπηρεσιών, το ένα τρίτο του πληθυσμού ζει σε αγροτικές περιοχές, και σχεδόν το ένα τρίτο έχει μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις. Το 37% των ερωτηθέντων είναι γυναίκες, και ένας στους τέσσερις έχει πρωτοβάθμια εκπαίδευση ή χαμηλότερη.

Την ίδια στιγμή, επειδή περιλαμβάνουν επίσης μέλη με υψηλότερο εισόδημα είναι σε θέση να προσφέρουν μια σειρά προσιτών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στα μέλη, διατηρώντας παράλληλα χαμηλό το κόστος. Είναι επίσης σε θέση να βοηθήσουν στη δημιουργία μιας μεσαίας τάξης στις κοινωνίες, συμβάλλοντας έτσι στην πολιτική και οικονομική σταθερότητα.⁶¹

© ILO/Benissa

Ιδιαίτερα αξιοσημείωτο είναι το σύστημα

εμβασμάτων, σύμφωνα με το οποίο από-ταμειευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί παρέχουν μεταφορές χρημάτων χαμηλού κόστους από τους ανθρώπους που εργάζονται σε αναπτυσσόμενες χώρες και αποστέλλουν μέρος των μισθών στο σπίτι τους. Απ' όταν ξεκίνησε αυτό το 2001, έχουν μεταφερθεί πάνω από 2 δισ. δολ. ΗΠΑ.⁶² Για πολλούς ανθρώπους στις αναπτυσσόμενες χώρες της Λατινικής Αμερικής τα εμβάσματα από τα μέλη της οικογένειάς τους στο εξωτερικό αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του εισοδήματος του νοικοκυριού. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η συνολική αξία όλων των εμβασμάτων από τις ΗΠΑ προς το Μεξικό, την Κεντρική Αμερική, και την Καραϊβική είναι περίπου 15 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Οι χαμηλότερες αμοιβές υπηρεσιών για τις συναλλαγές εμβασμάτων μπορεί επομένως να έχει σημαντικό αντίκτυπο στις οικογένειες με χαμηλό εισόδημα. Οι πιστωτικές ενώσεις και οι συνεταιρισμοί χρεώνουν τα χαμηλότερα τέλη σε σχέση με τις τράπεζες και τις εταιρείες υπηρεσιών εμβασμάτων.⁶³

Ένα δίδαγμα που μπορεί να εξαχθεί από την πανωλεθρία των ομόλογων ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων (subprime) είναι ότι δόθηκε υπερβολικά μεγάλη έμφαση στην πρόσβαση στις πιστώσεις και τις στρατηγικές μάρκετινγκ κάνοντας τους ανθρώπους να νοιώθουν άνετα με τα προσωπικά τους χρέη. Εξετάζοντας τις στρατηγικές μείωσης της φτώχειας, ο Jones αναφέρει ότι μία από τις θεμελιώδεις αλλαγές στην φιλοσοφία των αποταμειευτικών και των πιστωτικών συνεταιρισμών και ο ρόλος τους στη μείωση της φτώχειας ήταν η έμφαση στην αποταμίευση και

⁶¹ Crear (2009) op cit

⁶² See also Birchall J (2004) Cooperatives and the Millennium Development Goals, Geneva: ILO for a case study of remittances

⁶³ Orozco, M. (2002). Attracting remittances: Market, money and reduced costs. Multilateral Investment Fund of the Inter-American Development Bank. Washington D.C. Retrieved from: [http://www.rree.gob.sv/sitio/img.nsf/vista/documentos/\\$file/market%20money%20and%20costs.pdf](http://www.rree.gob.sv/sitio/img.nsf/vista/documentos/$file/market%20money%20and%20costs.pdf)

όχι στα δάνεια.⁶⁴ Προηγουμένως, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί υπέθεταν ότι προσφέροντας χαμηλού κόστος δάνεια στους φτωχούς, αυτό θα ήταν το κλειδί για να ξεφύγουν από τη φτώχεια, καθώς πίστευαν ότι η έλλειψη πρόσβασης σε πιστώσεις και η εξάρτηση από τους δανειστές των subprime κρατούσε τους φτωχούς σε ένδεια. Όλο και περισσότερο οι αποταμιευτικοί και οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί κατανοούν ότι η αποταμίευση και η συσσώρευση περιουσιακών στοιχείων θα πρέπει να είναι η προτεραιότητα δεδομένου ότι αυτό είναι που τελικά θα τραβήξει τους ανθρώπους από τη φτώχεια.

Περιθωριοποιημένες ομάδες, άτομα στο κέντρο των πόλεων, εθνικές μειονότητες και πολίτες της περιφέρειας είναι ήδη μάρτυρες μιας αποχώρησης των τραπεζικών ιδρυμάτων από τις κοινότητές τους και η τρέχουσα κρίση θα επιδεινώσει απλώς το πρόβλημα. Το πάγωμα των πιστώσεων θα πλήξει δυσανάλογα εκείνους οι οποίοι θεωρούνται πιστωτικά επικίνδυνoi, οδηγώντας τους σε ακόμη μεγαλύτερο οικονομικό αποκλεισμό και περιθωριοποίηση. Ο Jones ισχυρίζεται επίσης ότι υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ του οικονομικού αποκλεισμού και της φτώχειας. Ο οικονομικός αποκλεισμός είναι τόσο το αποτέλεσμα της φτώχειας όσο και η αιτία της μεγαλύτερης φτώχειας. Έτσι, η εξεύρεση τρόπων για τη πραγματοποίηση και την προώθηση της οικονομικής ένταξης αποτελεί ουσιώδες μέρος στην καταπολέμηση της φτώχειας. Απλά η κατοχή ενός τραπεζικού λογαριασμού μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη οικονομική ασφάλεια.

Στην συνέχεια αναφέρονται τρία παραδείγματα τα οποία δείχνουν τις δυνατότητες των αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών για τους φτωχούς ανθρώπους. Το Sistema de Cooperativa de Credito (SICREDI) στη Βραζιλία είναι ένα δίκτυο 130 χρηματοοικονομικών συνεταιρισμών με περίπου ένα εκατομμύριο μέλη, τα μισά από τα οποία διαμένουν σε αγροτικές περιοχές. Το SICREDI είναι υπόδειγμα ανάπτυξης και

© ILO/M. Crozet

κερδοφορίας τα τελευταία χρόνια. Έχει διπλασιάσει σχεδόν τα μέλη του μεταξύ του 2001 και του 2005. Οι καταθέσεις και τα δάνεια αυξήθηκαν επίσης κατά την περίοδο αυτή και τα πάγια κέρδη για το 2005 ήταν πάνω από 64 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Το συμπέρασμα είναι ότι οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί μπο-

⁶⁴ Jones, P. (2008). From tackling poverty to achieving financial inclusion—The changing role of British credit unions in low income communities. *The Journal of Socio-Economics* 37:2141-2154.

ρούν να προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες ποιότητας στις αγροτικές κοινότητες, ενώ ταυτόχρονα είναι όντως επικερδής.⁶⁵

Ο Ισημερινός πέρασε από μια οικονομική κρίση κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990, η οποία οδήγησε πολλές τράπεζες στην χρεοκοπία.⁶⁶ Μέχρι το 1999, σχεδόν οι μισές από τις 38 τράπεζες της χώρας είχαν αποτύχει. Παρόμοια με την τρέχουσα παγκόσμια κρίση, η πρόσβαση σε πίστωση ήταν περιορισμένη, και η εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα μειώθηκε σημαντικά.

Ωστόσο, οι πιστωτικές ενώσεις της χώρας παρέμειναν σχετικά σταθερές, σταθερότητα η οποία αποδίδεται στο οικονομικό έλεγχο και την εποπτεία που είχαν καθιερώσει οι ενώσεις πριν ξεσπάσει η κρίση. Το σύστημα των πιστωτικών ενώσεων και των τραπεζών στα χωριά παρείχαν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες σε μικρές αγροτικές κοινότητες που είχαν ελάχιστη ή καθόλου πρόσβαση σε άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Το Vancity, η μεγαλύτερη πιστωτική ένωση στον Καναδά, καθιερώθηκε την δεκαετία του 1940 γιατί οι μεγάλες τράπεζες αρνήθηκαν να δανείζουν τις φτωχότερες περιοχές της πόλης του Βανκούβερ. Ακόμα και σήμερα με περιουσιακά στοιχεία δισεκατομμυρίων δολαρίων, η πιστωτική ένωση παραμένει προσηλωμένη στο να εξασφαλίσει πρόσβαση στις περιθωριοποιημένες ομάδες ατόμων σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Το Vancity έχει καθιερώσει ένα Πρόγραμμα Προσβασιμότητας ανταποκρινόμενο στις δεσμεύσεις του, εξασφαλίζοντας ότι οι υπηρεσίες του θα είναι όσο το δυνατόν προσιτές, εισάγοντας σχέδια μικροχρηματοδότησης σε συνεργασία με άλλες κοινοτικές ομάδες ώστε να συνδέσουν ανθρώπους που είναι δύσκολο να επικοινωνήσουν όπως είναι οι νέοι μετανάστες.⁶⁷

3.3 Η σημασία των συνεταιρισμών στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την αξιοπρεπή εργασία

Η υγιής κατάσταση των συνεταιριστικών τραπεζών και των πιστωτικών ενώσεων φέρνει καλά νέα για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, δεδομένου ότι είναι ζωτικής σημασίας για τη διευκόλυνση των ΜικροΜεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ) να επεκταθούν. Στην Ευρώπη, για παράδειγμα, το 29% του συνεταιριστικού τραπεζικού δανεισμού γίνεται προς τις ΜΜΕ και κυρίως εστιάζεται στην τοπική και εγχώρια αγορά.⁶⁸

⁶⁵ Nair, A. and R. Kloeppinger-Todd. (2007). Reaching Rural Areas with Financial Services: Lesson from Financial Cooperatives in Brazil, Burkina Faso, Kenya and Sri Lanka. Agriculture and Rural Development Discussion Paper 35. The World Bank.

⁶⁶ Klaehn, J. (2006). Credit Unions Reach Out to Poor Women. CUFocus. Autumn. pp. 28-29. Irish League of Credit Unions. Retrieved from: http://www.creditunion.ie/files/20061109031401_CUFocus_Autumn.pdf

⁶⁷ Canadian Cooperative Association. (2003). Building Assets in Low Income Communities: Policy research on the cooperative model. A Building Community Assets Research Report.

⁶⁸ DeVries (2009) op cit

Τι γίνεται με τη συμβολή των άλλων τύπων συνεταιρισμών; Τα αποδεικτικά στοιχεία μέχρι στιγμής για την τρέχουσα ύφεση, δείχνουν ότι υπήρξε μια αύξηση του αριθμού των συνεταιρισμών που έχουν συσταθεί, και τείνουν να διαρκούν περισσότερο από άλλες μορφές επιχειρήσεων. Στη Γερμανία, ο συνεταιρισμός είναι το επιχειρηματικό μοντέλο «που φαίνεται να εξασφαλίζει την σταθερότητα και την ασφάλεια στις δύσκολες στιγμές», και επεκτείνεται σε νέα πεδία τα οποία εμπνέονται με τομείς των ΜΜΕ. Υπάρχουν 8.000 συνεταιρισμοί με περίπου 20 εκατομμύρια μέλη. 250 συνεταιρισμοί δημιουργήθηκαν το 2008, ένας αριθμός διπλάσιος από αυτούς που ξεκίνησαν το 2007. Επίσης, οι συνεταιρισμοί διαρκούν περισσότερο, ενώ το 2005 το 1% των επιχειρήσεων είχαν κηρυχθεί σε πτώχευση, ο αριθμός των συνεταιρισμών ήταν μικρότερος από 0,1%.⁶⁹ Από την άλλη πλευρά, στην Ισπανία, όπου υπάρχουν πάνω από 18.000 συνεταιρισμοί εργαζομένων που απασχολούν 300.000 άτομα, υπήρξε μια ελαφρά μείωση του αριθμού των νέων συνεταιρισμών το 2008 κατά 1,7%. Ωστόσο, η πτώση στην έναρξη λειτουργίας επιχειρήσεων για τις συμβατικές εταιρείες ήταν 7%.⁷⁰

Μια σημαντική μελέτη από την κυβέρνηση του Κεμπέκ έδειξε ότι οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις τείνουν να διαρκούν περισσότερο από ό, τι άλλες επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. «Περισσότεροι από 6 στους 10 συνεταιρισμούς επιβιώνουν περισσότερο από πέντε χρόνια, σε σύγκριση με περίπου 4 επιχειρήσεις στις 10 του ιδιωτικού τομέα στο Κεμπέκ και στον Καναδά γενικά. Περισσότεροι από 4 στους 10 συνεταιρισμούς επιβιώνουν για περισσότερο από 10 χρόνια, έναντι 2 επιχειρήσεων στις 10 του ιδιωτικού τομέα.»⁷¹ Ένας από τους λόγους αυτής της μακροζωίας θα μπορούσε να είναι ότι οι συνεταιρισμοί δεν παρακινούνται αποκλειστικά από την επίτευξη του μέγιστου ποσοστού κέρδους. Μάλλον οι συνεταιρισμοί έχουν επίσης ως στόχους τους την εξυπηρέτηση της κοινότητας τους και την ανταπόκριση στις ανάγκες των μελών τους.

Τι μπορούμε να αναμένουμε με την αύξηση της συνεταιριστικής ανάπτυξης, κατά τη διάρκεια της ύφεσης;

© ILO/N. Rain

⁶⁹ Marquardt, S and Sinico, S (2009) More German firms turn to cooperatives in tough economic times, found at www.dw-world.de

⁷⁰ Worker cooperatives face the economic crisis, found at www.cicopa.coop

⁷¹ A study conducted by the Ministry of Industry and Commerce, Government of Quebec, 2008 Contributors: Lise Bond, Michel Clement, Michel Cournoyer, Gaetan Dupont

Ακριβώς όπως και στις προηγούμενες κρίσεις, αναμένουμε την αύξηση των εξαγωγών προβληματικών επιχειρήσεων από τους εργαζομένους. Για παράδειγμα, η Cantende-Harmonia στην Βραζιλία είναι η μεγαλύτερη επιχείρηση διαχειριζόμενη από εργαζόμενους στην χώρα. Η επιχείρηση είναι γεωργικός συνεταιρισμός που ασχολείται με την παραγωγή ζάχαρης και παρέχει απασχόληση σε 4.300 οικογένειες. Οι εργαζόμενοι ανέλαβαν την προβληματική εταιρεία το 1993 με σκοπό την προστασία των θέσεων εργασίας των εργαζομένων. Το Υπουργείο Εργασίας της Βραζιλίας εκτιμά ότι υπάρχουν περίπου 200 περιπτώσεις όπου οι εργαζόμενοι αναλαμβάνουν τον έλεγχο μιας ιδιωτικής επιχείρησης.⁷²

Μπορούμε επίσης να αναμένουμε μία αύξηση του αριθμού των γυναικείων συνεταιρισμών που έχουν συσταθεί για την αύξηση των εισοδημάτων τους. Για παράδειγμα, στην πολιτεία της Καλιφόρνια στις ΗΠΑ, η Δράση των Γυναικών για να κερδίσουν την Οικονομική Ασφάλεια (WAGES) επικεντρώθηκε στη χρηματοδότηση των συνεταιρισμών εργαζομένων για να βοηθήσουν τις γυναίκες χαμηλού εισοδήματος να αυξήσουν τα κέρδη τους. Οι συνεταιρισμοί, οι οποίοι είναι κυρίως φιλικές προς το περιβάλλον επιχειρήσεις καθαρισμού σπιτιών, αύξησαν το οικογενειακό εισοδήματα των νοικοκυριών-μελών κατά 40 τοις εκατό και εκτιμάται ότι οι εργαζόμενοι-ιδιοκτήτες κερδίζουν 50 έως 100 τοις εκατό περισσότερα από αυτά που κέρδιζαν ως εργαζόμενοι για άλλες επιχειρήσεις καθαριότητας.⁷³ Εκτός των υψηλότερων μισθών τα μέλη λαμβάνουν επίσης ασφάλιση υγείας και άλλα οφέλη όπως την ευκαιρία να γνωρίσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για τη λειτουργία μιας επιτυχούς επιχείρησης. Σε ένα αποτυχημένο κατάστημα παιχνιδιών στην πλατεία Hingham στην Βοστώνη των Ηνωμένων Πολιτειών, τέσσερις γυναίκες άνοιξαν έναν συνεταιρισμό ο οποίος ελπίζουν ότι θα χρησιμεύσει ως ένα φυτώριο και για άλλες μητέρες που θα έχουν μια επιχειρηματική ιδέα.⁷⁴

© ILO/M. Crozet

Μπορούμε επίσης να αναμένουμε μία αύξηση του αριθμού των κοινοτήτων που στρέφονται προς τους συνεταιρισμούς για την προστασία των τοπικών οικονομιών τους. Για παράδειγμα, σε απομακρυσμένες κοινότητες στον βορά του Καναδά, όπου οι

Μπορούμε επίσης να αναμένουμε μία αύξηση του αριθμού των κοινοτήτων που στρέφονται προς τους συνεταιρισμούς για την προστασία των τοπικών οικονομιών τους. Για παράδειγμα, σε απομακρυσμένες κοινότητες στον βορά του Καναδά, όπου οι

⁷² Osawa, M. (2008). "Development-Brazil: Solidarity Economy Combats Exclusion." IPS News. January 11. Retrieved online April 28, 2008 at: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=40760>

⁷³ Todd, A. (2007). Housecleaning coop members see income, benefits rise sharply. Rural Cooperatives. March/April. Retrieved from: http://findarticles.com/p/articles/mi_m0KFU/is_2_74/ai_n19022190/

⁷⁴ www.boston.com/news/local/articles/2009/02/26/theyre_going_to_work_on_their_own_terms/

συνεταιρισμοί αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της τοπικής οικονομίας, το 2008 ήταν ένα σημαδιακό έτος για τους Συνεταιρισμούς Αρκτικής Περιορισμένης Ευθύνης (Arctic Cooperatives Limited), και των 31 Inuit & Dene οι οποίοι ανήκουν και ελέγχονται από τους συνεταιρισμούς που βρίσκονται στο Nunavut στη βορειοδυτική περιοχή της Αρκτικής στα εδάφη του Καναδά. Ο ACL και οι συνεταιρισμοί μέλη του βίωσαν το καλύτερο έτος στα 50 χρόνια της ιστορίας τους. Τα έσοδα που προέρχονται από όλες τις επιχειρηματικές μονάδες των 31 κοινοτήτων που ανήκουν οι συνεταιρισμοί ήταν 164 εκατομμύρια δολάρια Καναδά, σημειώνοντας αύξηση κατά 12% από το 2007. Οι συνεταιρισμοί αποτελούν σημαντική οικονομική κινητήρια δύναμη στην Αρκτική. Οι τοπικοί συνεταιρισμοί που καταβάλλουν 22 εκατομμύρια δολάρια Καναδά σε μισθούς, επέστρεψαν 8,1 εκατομμύρια δολάρια Καναδά σε μερίσματα και επένδυσαν πάνω από 4 εκατομμύρια δολάρια Καναδά σε νέες υποδομές και επεκτάσεις παλιών, συμπεριλαμβανομένων των καταστημάτων λιανικής πώλησης, ξενοδοχείων, αποθηκών και άλλων ακίνητων περιουσιακών στοιχείων.⁷⁵

Τι μπορούν να κάνουν οι κυβερνήσεις για να βοηθήσουν στη διαδικασία δημιουργίας απασχόλησης μέσω των συνεταιρισμών;

Η φινλανδική εμπειρία του εργατικών συνεταιρισμών έχει δυνητικά μεγάλο ενδιαφέρον από αυτή την άποψη. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, η Φινλανδία υπέφερε τα πάνδεινα από μια βαθιά ύφεση η οποία προκλήθηκε εν' μέρει από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, ένα μεγάλο μέρος της εξαγωγικής αγοράς της είχε χαθεί. Στη συνέχεια, όταν η Φινλανδία προσχώρησε στην ΕΕ το 1995 προσέκρουσε στην απελευθέρωση του ελέγχου της αγοράς. Η ανεργία, η οποία κυμαίνονταν περίπου στο 3% στα τέλη της δεκαετίας του 1980, αυξήθηκε σε πάνω από 20%. Ο αριθμός των συνεταιρισμών που ανήκαν σε εργαζομένους αυξήθηκε σε περίπου 1.400 εκ' των οποίων οι 1.230 ήταν συνεταιρισμοί εργασίας. Πρόκειται για μια συναρπαστική κοινοπραξία συλλόγων αναζήτησης εργασίας, γραφείων ευρέσεως εργασίας και φορέων κατάρτισης. Οι άνεργοι άνθρωποι γίνονταν μέλη της. Ο συνεταιρισμός τους βρίσκει στη συνέχεια μια προσωρινή εργασία, με την εκμίσθωση του εργατικού δυναμικού τους, με την ημέρα ή την ώρα, όπως ένα ιδιωτικό γραφείο απασχόλησης. Δραστηριοποιήθηκαν κυρίως στις κατασκευές και εργασίες γραφείου, αλλά και σε υπηρεσίες πληροφορικής, λογιστικής, καθαρισμού, κοινωνικές υπηρεσίες, καθώς και εργασίες συντήρησης. Το 2001 προβλεπόταν εργασία για 3.300 πλήρους απασχόλησης και 4.400 μερικής απασχόλησης μέλη. Η υποστήριξη για αυτούς είναι μέρος της δημόσιας πολιτικής.⁷⁶

Η Σουηδία διαθέτει ένα δίκτυο 25 συνεταιριστικών αναπτυξιακών οργανισμών που έχουν ως σκοπό την προώθηση των συνεταιρισμών εργαζομένων από το 1985. Μαζί υποστηρίζουν την εκκίνηση 200 με 400 νέων συνεταιρισμών κάθε χρόνο. Υπάρχουν περίπου 500 συνεταιρισμοί ως μέλη του Συνδέσμου, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι συνεταιρισμοί εργαζομένων. Ωστόσο, δεν περιορίζο-

⁷⁵ Arctic Cooperatives Limited/Arctic Cooperatives Development Fund 2008 Annual Report, page 7

⁷⁶ Birchall (2003) op cit pp48-51

νται σε συνεταιρισμούς των εργαζομένων αλλά προωθούν και άλλους τύπους, όπως των καταναλωτών, των παραγωγών ή συνεταιρισμών πολλαπλών σκοπών.⁷⁷ Συνολικά η Φινλανδική και η Σουηδική εμπειρία μπορεί να αναδείξει την δυναμική στην δημιουργία απασχόλησης μέσω των συνεταιρισμών.

3.4 Η πολιτική ανταπόκριση

Οι κυβερνήσεις που επιθυμούν την προώθηση των συνεταιρισμών όλων των τύπων και σε όλο τον κόσμο έχουν ήδη λάβει συμβουλές με τη μορφή της Σύστασης 193 του ILO για την προώθηση των συνεταιρισμών.

Εγκρίθηκε το 2002, και αναγνωρίζει ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να παρέχουν ένα υποστηρικτικό πλαίσιο για την συνεταιριστική ανάπτυξη, αλλά επιμένει ότι οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις από πρόσωπα που έχουν τις δικές τους αξίες και αρχές. Αυτό σημαίνει ότι η προώθηση τους δεν θα πρέπει να συνεπάγεται την άμεση στήριξη προς τις επιχειρήσεις, αλλά την βοήθεια ανάπτυξης των ικανοτήτων που επιτρέπουν στα μέλη να δημιουργούν επιτυχημένους συνεταιρισμούς. Επιχορηγήσεις, δάνεια ή άλλες πηγές χρηματοδότησης μπορεί μερικές φορές να είναι απαραίτητες, αλλά πρωταρχικός στόχος των κυβερνήσεων, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και άλλων φορέων ανάπτυξης θα πρέπει να είναι η οργανωτική αυτάρκεια στα πρώτα στάδια της συνεταιριστικής ανάπτυξης, οι συνεταιρισμοί πρέπει να δημιουργηθούν με την πρόθεση να είναι βιώσιμες επιχειρήσεις.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως, δεν πρέπει να υπάρξει επιστροφή στις απαξιοτικές πολιτικές του παρελθόντος, όταν οι συνεταιρισμοί είχαν μετατραπεί σε ημικρατικό μηχανισμό ελεγχόμενες από τις κυβερνήσεις και τους πολιτικούς, και αντιμετωπίστηκαν ως «εργαλεία» της οικονομικής ανάπτυξης.⁷⁸ Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι πρώτοι συνεταιρισμοί που αναπτύχθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά ήταν κυρίως τοπικές πρωτοβουλίες ατόμων τα οποία είχαν κοινές ανάγκες.⁷⁹ Ομοίως, οι συνεταιριστικές τράπεζες της ηπειρωτικής Ευρώπης όπου δημιουργήθηκαν από τον τοπικό πληθυσμό, οι οποίες στη συνέχεια δημιούργησαν τις δικές τους κεντρικές τράπεζες για να τους προμηθεύσουν με κοινές υπηρεσίες. Και στις δύο περιπτώσεις, οι φορείς προώθησης όπως η Raiffeisen στη Γερμανία, ο Όμιλος Desjardins στον Καναδά και η Gebhard στη Φινλανδία,

© ILO/M. Crozet

⁷⁷ Slup.se website explains

⁷⁸ Birchall (2003) op cit

⁷⁹ Hyden, G. (1988) op cit.

επικεντρώθηκαν στην διάδοση της ιδέας, εκπαιδεύοντας ανθρώπους για να λειτουργήσουν τους συνεταιρισμούς τους, διασφαλίζοντας την ενεργοποίηση της νομοθεσίας και ενός δίκαιου ρυθμιστικού συστήματος θα τεθούν σε εφαρμογή. Κατά συνέπεια ο κεντρικός ρόλος για την κυβέρνηση είναι επίσης να διασφαλίσει ότι οι συνεταιρισμοί θα περιλαμβάνονται στη διδακτέα ύλη σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα ώστε να επιτρέψει στους νέους να γνωρίσουν την συνεταιριστική επιλογή στις επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Σε γενικές γραμμές, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να βρύνε ένα κοινό σημείο εστίασης των συνεταιρισμών με την κυβέρνηση και να παρέχουν συγκεκριμένη βοήθεια στον συνεταιριστικό τομέα. Θα πρέπει να αναγνωρίζουν την σπουδαιότητα των συνεταιρισμών υψηλού επιπέδου ή των οργανώσεων κορυφής και των ομοσπονδιών στην ανάπτυξη του συνεταιριστικού τομέα και να παρέχουν τεχνική και οικονομική βοήθεια σε αυτές τις οργανώσεις. Οι συνεταιριστικές ομοσπονδίες μπορούν να είναι περισσότερο εναρμονισμένες με τις ανάγκες των μελών τους σε σχέση με άλλες οργανώσεις και μπορούν να είναι αποτελεσματικοί προς τα συνεταιριστικά μέλη τους, παρέχοντας ειδικά σχεδιασμένη υποστήριξη. Μπορούν να προσφέρουν μια ελάχιστη σταθερότητα στους μικρότερους συνεταιρισμούς κατά την διάρκεια δύσκολων οικονομικών περιόδων, και μπορούν να συντονίσουν καλύτερα την εξωτερική χρηματοδότηση και την διανομή των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών που χρειάζονται συμπαράσταση, καλύτερα από τους αναπτυξιακούς φορείς που στοχεύουν στην ανάπτυξη των τοπικών συνεταιρισμών με μη συντονισμένο τρόπο.

Ειδικότερα, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αναπτύξουν πολιτικές που θα αναγνωρίζουν την ιδιαίτερη φύση των συνεταιρισμών. Δεν θα πρέπει να εφαρμόσουν υπερβολικές ρυθμίσεις, και κυρίως θα πρέπει να γίνει κατανοητή η απρόθυμη φύση τους να επενδύουν με υψηλό ρίσκο.

Όσον αφορά τους αποταμιευτικούς, πιστωτικούς συνεταιρισμούς και τις συνεταιριστικές τράπεζες ιδιαιτέρως, χρειάζονται άμεση πρόσβαση σε συστήματα πληρωμών, εκκαθάρισης και διακανονισμών, ιδίως στα δίκτυα πιστωτικών καρτών. Μια πρόσφατη μελέτη έδειξε ότι, οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί σε 41 από 60 χώρες δεν έχουν αυτό το είδος της πρόσβασης. Για να είναι επιτυχείς και να μπορέσουν να φθάσουν στους οικονομικά αποκλεισμένους, πρέπει να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες με τους ανταγωνιστές τους για να προσφέρουν ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών.⁸⁰ Πρέπει, επίσης, να έχουν άμεση πρόσβαση στις κεντρικές τράπεζες ως παράθυρο βοήθειας σε μια ανάγκη για ρευστότητα. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι περιορισμοί για τη χορήγηση δανείων σε μικρές επιχειρήσεις πρέπει να αρθούν ώστε να μπορούν να δανείζονται σε αυτόν τον τομέα. Η πρόσβαση σε καταθέσεις των ασφαλιστικών συστημάτων θα πρέπει να είναι ισότιμη με την πρόσβαση των εμπορικών τραπεζών. Χρειάζεται να έχουν την δυνατότητα πρόσβασης και έκδοσης εναλλακτικών μορ-

⁸⁰ Jones, 2008 op cit

φών κεφαλαίων στις αγορές, όπου μπορούν να αποδείξουν ότι μπορούν να διαχειριστούν τέτοια κεφάλαια.⁸¹

Όσον αφορά τη νομοθεσία για τους αποταμιευτικούς και τους πιστωτικούς συνεταιρισμούς, αυτό που χρειάζεται είναι ένα νομοθετικό πλαίσιο το οποίο να ανα-

© ILO/J. Maillard

γνωρίζει την ιδιαίτερη φύση τους και να προβλέπει ειδική νομοθεσία για αυτούς.⁸² Σε ορισμένες χώρες, αυτά ρυθμίζονται από την γενική συνεταιριστική νομοθεσία, αλλά αυτό δεν είναι σκόπιμο. Στη Σρι Λάνκα, για παράδειγμα, οι ρυθμίσεις για το κίνημα SANASA καθυστερούν από τους τοπικούς επίτροπους συνεταιρισμών, οι οποίοι δεν γνωρίζουν πολλά για αυτόν τον οικονομικό τομέα.⁸³ Σε άλλες χώρες η μικρο-χρηματοδότηση διέπεται από

νόμους που έχουν σχεδιαστεί περισσότερο για τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και τις ιδιωτικές τράπεζες.

Τέλος, υπάρχουν επίσης κοινοί διεθνείς κανονισμοί που μερικές φορές ακούσια περιορίζουν την ανάπτυξη και την εξέλιξη όλων των τύπων των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων των διεθνών λογιστικών προτύπων και των διεθνών χρηματοπιστωτικών κανονισμών, όπως η Συμφωνία της Βασιλείας.

Πώς πρέπει οι κυβερνήσεις να αντιμετωπίζουν τους αποταμιευτικούς και πιστωτικούς συνεταιρισμούς και τις συνεταιριστικές τράπεζες κατά τη διάρκεια της κρίσης; Πρώτον, οποιαδήποτε εφαρμογή μελλοντικού πακέτου χρηματοδοτικής διάσωσης, σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο θα πρέπει να είναι αμερόληπτη προς τα συνεταιριστικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε σχέση με τον τομέα των εμπορικών τραπεζών. Δεύτερον, τα συνεταιριστικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να αναγνωρίζονται σε κάθε δήλωση που προέρχεται από τις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς ως ασφαλής χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που ανήκουν στους ανθρώπους του κάθε τόπου και εμφανίζουν ακεραιότητα και ανθεκτικότητα ως εναλλακτικά χρηματοοικονομικά ιδρύματα κατά τη διάρκεια της τρέχουσας κρίσης.

Τέλος, μελλοντικοί κανονισμοί ή νόμοι που μπορεί να προκύψουν ως αποτέλεσμα της κρίσης αυτής, θα πρέπει να αναγνωρίσουν σαφώς ότι τα συνεταιριστικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν βρίσκονται στην πηγή των προβλημάτων αυτής της κρίσης, ότι έχουν προσβληθεί σημαντικά λιγότερο από την οικονομική αναταραχή

⁸¹ Crear (2009) op cit

⁸² Crear (2009) op cit

⁸³ Δείτε Birchall, J and Simmons, R (2008) Cooperatives and Poverty Reduction: final report to the ESRC, available at www.esrc.ac.uk

και δεν θα πρέπει να τιμωρηθούν με την ένταξη τους σε μια σειρά νέων κανόνων που σχεδιάζονται για να διορθωθεί ένα πρόβλημα που δεν έχουν προκαλέσει.⁸⁴

3.5 Πώς το ILO μπορεί να βοηθήσει στην επιλογή της προώθησης των συνεταιρισμών για την αντιμετώπιση της κρίσης και την ανάκαμψη;

Το ILO έχει μια μοναδική εξουσιοδότηση και ευθύνη εντός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών για την προώθηση των συνεταιρισμών. Υπάρχουν οι ιδανικές συνθήκες για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης μέσω του Συνεταιριστικού προγράμματος (EMP / COOP) για να προσφέρει αποτελεσματικές υπηρεσίες στην εφαρμογή της Σύστασης 193 του ILO. Αυτό περιλαμβάνει την πολιτική παροχής συμβουλών και τεχνογνωσίας σε τομείς όπως η νομοθεσία, και η εφαρμογή των προγραμμάτων τεχνικής συνεργασίας για την υποστήριξη των συνεταιρισμών. Μέσα από το μοναδικό υπόμνημα συμφωνίας μεταξύ του ILO και της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA), το ILO έχει πρόσβαση στο συνεταιριστικό κίνημα, στην πείρα του, τις πρακτικές γνώσεις και σε ένα μεγάλο δίκτυο ήδη επιτυχημένων συνεταιριστικών επιχειρήσεων, και υπάρχουν μια σειρά από σημαντικές ευκαιρίες για να βοηθήσει στις συμπράξεις μεταξύ του συνεταιριστικού κινήματος και των αντιπροσώπων του ILO.

Ωστόσο, η ενίσχυση του συνεταιριστικού χαρακτήρα σε υπάρχοντα προγράμματα του ILO μπορεί επίσης να οδηγήσει σε καινοτόμες προσεγγίσεις για την αξιοπρεπή εργασία μέσω της οργανωτικής δομής που διαθέτουν, χωρίς να περιορίζεται μόνο σε αυτό, αλλά να αντιμετωπίσει την επιχειρηματική βιωσιμότητα, την ανακούφιση από την φτώχεια, την κοινωνική προστασία, την άτυπη οικονομία, την παιδική εργασία, την ισότητα των φύλων, την εταιρική κοινωνική ευθύνη και μια σειρά άλλων ζητημάτων που είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση της Ατζέντας της Αξιοπρεπούς Εργασίας.

⁸⁴ WOCCU Asks G-20 Finance Ministers to Recognize Credit Unions Safety, Stability - letter from the CEO, Pete Crear (www.woccu.org/press/releases?id=1543)

Τέλος, το ILO και τα Συνεταιριστικά προγράμματα πιθανότατα θα αποκτήσουν μεγαλύτερη σημασία στο πλαίσιο του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών ως ένα κομβικό σημείο για την συνεταιριστική τεχνογνωσία στην διεθνή κοινότητα, και ιδίως αξιοποιώντας τα αναλυτικά στοιχεία του ILO, αναζητώντας βοήθεια για την προώθηση των συνεταιρισμών σε όλους τους τομείς και σε όλο τον κόσμο. Η Παγκόσμια Τράπεζα, στην Επιθεώρηση της Παγκόσμιας Ανάπτυξης (World Development Report) του 2008, η οποία επικεντρώθηκε στον τομέα της γεωργίας, έχει ήδη διαπιστώσει την αποτελεσματικότητα του συνεταιριστικού μοντέλου των επιχειρήσεων ως μία μορφή παραγωγικής οργάνωσης και συνεπώς, και την σημασία της προώθησης της συνεταιριστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της αγροτικής ανάπτυξης. Σημειώνει επίσης ότι «οι χρηματοοικονομικοί συνεταιρισμοί και τα δίκτυά τους επανεμφανίζονται ως πολύ υποσχόμενα ιδρύματα στην χρηματοδότηση αγροτικών περιοχών σε πολλές χώρες», όπως υποστηρίζεται από στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου σχετικά με την επιτυχία των χρηματοοικονομικών συνεταιρισμών.

Περαιτέρω επιβεβαίωση της τάσης αναζήτησης λύσεων για ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας μέσω των συνεταιρισμών είναι ήδη ορατή στην πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για την ανακήρυξη ενός Διεθνούς Έτους των Συνεταιρισμών στο οποίο θα περιλαμβάνεται στο Συνεταιριστικό πρόγραμμα του ILO και θα ασκεί την γραμματειακή υποστήριξη αυτού του Έτους. Η απόφαση θα ληφθεί στην Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ κατά την 64η σύνοδό της το τρέχον έτος, ενώ στις 4 Ιουλίου 2009, η διεθνής κοινότητα θα γιορτάσει την Διεθνή Ημέρα των Συνεταιρισμών του ΟΗΕ που επικεντρώνεται στο θέμα, «Καθοδηγώντας την παγκόσμια ανάκαμψη μέσω των συνεταιρισμών».

Πρόγραμμα Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας

Αυτό που ξεκίνησε ως μια κρίση στις χρηματιστηριακές αγορές γρήγορα κατέληξε σε μια παγκόσμια κρίση θέσεων εργασίας. Η ανεργία αυξάνεται. Ο αριθμός των φτωχών εργαζομένων αυξάνεται. Οι επιχειρήσεις είναι υπό κατάρρευση. Η ανησυχία για τι είδους ισορροπία, δικαιοσύνη και βιωσιμότητα είχαμε σε αυτή την παγκοσμιοποίηση κατά την παραμονή της οικονομικής κατάρρευσης αυξάνεται. Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, που εκπροσωπεί τους φορείς που απεικονίζουν την πραγματική οικονομία, τις κυβερνήσεις, δουλεύοντας μαζί με τους εκπροσώπους των εργοδοτών και τις οργανώσεις των εργαζομένων, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στα πλαίσια του ΟΗΕ ως ένα σύστημα πολύπλευρης σύνθεσης στην αναζήτηση τρόπων για την αναχαίτιση της κρίσης, και την προετοιμασία της ανάκαμψης και την διαμόρφωση μιας νέας δίκαιης παγκοσμιοποίησης. Η Ατζέντα Αξιοπρεπούς Εργασίας παρέχει το πλαίσιο των πολιτικών για την αντιμετώπιση της κρίσης. Σε αυτή τη σειρά των σύντομων εκδόσεων για το Πρόγραμμα Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας το ILO απεικονίζει τις επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στις επιχειρήσεις και τους συνεταιρισμούς, παρέχει παραδείγματα των πολιτικών και των αποφασιστικών απαντήσεων υψηλού επιπέδου, και δείχνει με ποιους τρόπους μπορεί να υποστηριχθεί από το ILO.